

Beredskabsplan ved vold og overgreb mod børn og unge

- fysisk vold, psykisk vold og seksuelle overgreb

**Opdateret september 2026
Godkendt Social- og Handicapudvalget 4. maj 2022**

Indhold i beredskabsplanen

Beredskabsplanen er bygget op på følgende måde:

Første sektion "[Definition på vold og overgreb](#)" handler om hvordan vold og overgreb defineres. Her kan du finde både en kort beskrivelse af det, samt de forskellige lovparagraffer som omhandler dette.

Anden sektion "[Primær forebyggelse](#)" handler om de forskellige tiltag, som kan tages for at forebygge vold og overgreb imod børn, samt hvilke risikofaktorer vi skal være opmærksomme på.

Tredje sektion "[Sekundær forebyggelse](#)" handler om hvordan vi skal agere, når vi enten har en bekymring, en mistanke eller viden om, at et barn har været udsat for vold eller overgreb. Sektionen indeholder derudover en række værktøjer, samt opmærksomhedspunkter ift. at skulle finde og tale med børn, der har været udsat for vold eller overgreb.

Fjerde sektion er "[Handleplanen](#)". Her kan du finde en præcis handlevejledning til hvad du skal gøre, når du står med et barn der muligvis er blevet udsat for overgreb eller udsat for vold. Bemærk at den præcise handlevejledning afhænger af hhv. din rolle ift. barnet, samt hvilken relation den mistænkte har til barnet. Der er en specifik handleplan for hver af de fire typiske situationer.

Femte sektion "[Det opfølgende arbejde](#)" er en kort beskrivelse af hvad der sker efter en underretning er blevet til en politianmeldelse. Du kan til sidst i dette afsnit også finde kontaktoplysninger på en række relevante instanser og steder hvor børn/unge og voksne kan finde mere information.

Indledning

I Nyborg kommune arbejder vi under "Sammen om trivsel" med fokus på en forebyggende og tidlig indsats for udsatte børn og unge. Som et led i denne indsats, arbejder vi med forebyggelse og tidlige tegn på mistrivsel. Det betyder at vi tidligere skal være opmærksomme på risikofaktorer, små tegn på mistrivsel og ændringer i adfærd hos barnet. Jo tidligere vi opdager tegn på mistrivsel, jo hurtigere kan vi genskabe trivsel i barnets liv, og begrænse de langvarige konsekvenser for barnet.

Der findes ikke entydige tegn og reaktioner på, at et barn har været udsat for overgreb, og derfor er det vigtigt at være opmærksomme på disse små tegn og ændringer i barnets hverdag. Mistrivsel kan nemlig være et tegn på, at barnet udsættes for/har været udsat for vold eller overgreb. Derfor er det vigtigt at vi ved hvilke tegn og signaler vi skal være opmærksomme på, så vi kan gribe så tidligt ind som muligt, og derved begrænse de langvarige negative konsekvenser for barnet.

Dette kræver, at vi som fagfolk er i stand til se, tolke og handle på de tegn og ændringer vi oplever, og derfor sigter beredskabsplanen mod at samle viden om overgreb ét sted, samt at sikre medarbejdernes muligheder for at handle hensigtsmæssigt i disse sager.

Med den rette faglige ballast i form af viden om hvordan tegn på vold og overgreb ser ud, hvordan man kan arbejde med børnene, samt hvordan man helt konkret skal handle afhængigt af situationen, kan vi skabe de bedst mulige forudsætninger for vores arbejde på dette område.

Selvom vi hverken kan forhindre alle overgreb i at ske, eller sikre at alle der begår overgreb bliver dømt, så kan vi med en professionel og rettidig indsats forebygge nogle overgreb i overhovedet at ske. For de børn der er blevet udsat for overgreb, kan vi med en den rette indsats forbedre deres muligheder for at komme i trivsel igen samt begrænse de langvarige negative følger.

[Læs mere om "Sammen om trivsel" her](#)

Vær opmærksom på, at ingen af de angivne definitioner i denne plan er fyldestgørende for, hvornår der er tale om vold og overgreb. Det er ikke muligt at foretage en fyldestgørende afgrænsning. Der skal altid handles, når man har mistanke, bekymring eller viden om eventuelle overgreb.

Definition på overgreb

Fysisk vold i nære relationer

F.eks.:

At blive skubbet og rusket, at blive revet i håret, at blive slået med flad hånd, at blive slået med knyttet hånd, at blive sparket, at der er taget kvælertag, at der er påført brændemærker, bidemærker, blå mærker eller brækkede knogler

Psykisk vold i nære relationer

F.eks.:

At blive udelukket med tavshed, at blive kaldt noget nedværdigende (dum, doven, grim), at blive truet med at blive smidt ud hjemmefra, ikke at blive regnet for noget, truet med noget andet voldsomt

At være vidne til vold i nære relationer

Seksuelle overgreb

F.eks.:

Nogen blottet sig for barnet, barnet bliver presset til at blotte sig for nogen

nogen har rørt ved barnet på en seksuel måde, barnet bliver presset til at røre ved en anden på en seksuel måde, barnet bliver presset til at røre ved sig selv på en seksuel måde

nogen forsøger samleje med barnet, nogen gennemfører samleje med barnet (vaginalt, analt eller oralt) mod barnets eller den unges vilje

Definition på overgreb

Definition:

"Fysisk vold i nære relationer er en handling eller hændelse, hvor forælderen, den primære omsorgsgiver eller den fagperson eller frivillige, i hvis varetægt barnet er overladt, smerter eller skader barnet, og krænker dets integritet fysisk og psykisk. Volden kan komme til udtryk ved handlinger som fx at slå, sparke, ruske, bide, kvæle, skolde, brænde eller forgifte barnet. Volden kan være en intenderet handling eller ske i affekt. Der kan være tale om en enkeltstående handling eller gentagne episoder. Fysisk vold er ødelæggende for eller forhindrer udviklingen af et positivt selvbillede hos barnet, og bringer dets udvikling og sundhed i fare."

(Kilde: [VIVE rapport 2021](#))

Hvad er fysisk vold?

Vold medfører ikke bare fysisk eller psykisk ubehag pga. den handling eller trussel et barn bliver udsat for. Det hæmmer også barnets muligheder for at udvikle trygge relationer til andre.

Vold skaber stress og uforudsigelighed i et barns verden, i stedet for de trygge, stabile og forudsigelige rammer, der er behov for.

"...vold i hjemmet er en særlig markant risikofaktor... børn (udsat for eller vidne til vold) har en øget risiko for at udvikle voldelig og/eller seksuelt grænseoverskridende adfærd."

(Kilde: "Den professionelle tvivl", SISO, (2014) Citat fra s. 38)

Kapitel 26: Forbrydelser mod den personlige frihed

§260: Ulovlig tvang:

- 1) ved vold eller ved trussel om vold mm. tvinger nogen til at gøre, tåle eller undlade noget
  - 2) ved trussel om at anmelde mm. tvinger nogen til at gøre, tåle eller undlade noget.
- Stk. 2: Tvinge nogen til at indgå ægteskab eller til en religiøs vielse
Stk. 3: Tvinge nogen til at bære en beklædningsgenstand, der skjuler vedkommendes ansigt.

STRAFFELOVEN

Kapitel 25: Forbrydelser mod liv og legeme

§ 244. Den, som øver vold eller på anden måde angriber en andens legeme, straffes med bøde eller fængsel indtil 3 år.

§ 245. Den, som udøver et legemsangreb af særlig rå, brutal eller farlig karakter eller gør sig skyldig i mishandling, straffes med fængsel indtil 6 år. Har et sådan legemsangreb haft betydelig skade på legeme eller helbred til følge, skal dette betragtes som en særlig skærpende omstændighed (v. fx. kvælgereb eller brug af vågen)

§ 245a. Den, som ved et legemsangreb med eller uden samtykke bortskærer eller på anden måde fjerner kvindelige ydre kønsorganer helt eller delvis, straffes med fængsel indtil 6 år

§ 246. Har et legemsangreb været af så grov beskaffenhed eller har haft så alvorlige skader eller døden til følge, at der foreligger skærpende omstændigheder, kan straffen stige til fængsel i 10 år.

FORÆLDREANSVARSLOVEN

§ 2, stk. 2: Barnet har ret til omsorg og tryghed. Det skal behandles med respekt for sin person og må ikke udsættes for legemlig afstraffelse eller anden krænkende handling.

§ 4a: Det er bedst for et barn, at en forælder, som er idømt ubetinget fængsel for grov personfarlig kriminalitet (fx seksualforbrydelser, grov vold eller manddrab), ikke har forældremyndighed over barnet, og at barnet ikke har bopæl hos eller har samvær eller anden kontakt med en sådan forælder (Social- og Indenrigsministeriet, 2020).

Definition:

"Psykisk vold bestemmes på følgende vis: (...) når der tegner sig et gentaget mønster af handlinger eller hændelser, hvori det bliver formidlet til barnet, at det fx er værdiløst, mislykket, utilstrækkeligt, uelsket eller uønsket. Psykisk vold kan komme til udtryk gennem verbale og ikke-verbale handlinger, der afviser og nedgør barnet, der udnytter og korrumpere det; der terroriserer, truer og skræmmer det; eller ved konstant og urimeligt at isolere barnet, så det frarøves muligheden for at få sit behov for samspil med andre opfyldt.

(..)

Særligt i forhold til børn lægges der vægt på, at psykisk vold kan forhindre eller ødelægge barnets udvikling, herunder især udviklingen af barnets identitet, selvværd og selvtilid. Ifølge lovbemærkningerne omfatter psykisk vold både aktive handlinger og udeladelser: Der kan fx være tale om adfærd, der udsætter barnet for konstant devaluering, eller som nedbryder barnets selvværd. Der kan også være tale om, at barnet ignoreres og nægtes omsorg, at det bliver taget som gidsel i konflikter mellem dets forældre, eller at dets krop, vægt eller madindtag bliver kommenteret."

(Kilde: [VIVE rapport 2020](#))

Definition på overgreb

Hvad er psykisk vold?

I Danmark har vi hidtil hovedsageligt haft fokus på fysisk vold og seksuelle overgreb. I 2019 besluttede Folketinget at kriminalisere psykisk vold i nære relationer.

Psykisk vold er sværere at definere end fysisk vold. Psykisk vold foregår ofte indenfor hjemmets fire vægge uden at efterlade sig synlige fysiske spor, som kan påkalde sig fagpersoners opmærksomhed.

Som noget nyt er der også kommet mere fokus på børn, som er vidne til vold i hjemmet, og de psykiske konsekvenser dette har for dem.

Kapitel 26: Forbrydelser mod den personlige frihed

§260: Ulovlig tvang:

1) ved vold eller ved trussel om vold mm. tvinger nogen til at gøre, tåle eller undlade noget

2) ved trussel om at anmelde mm. tvinger nogen til at gøre, tåle eller undlade noget.

Stk. 2: Tvinge nogen til at indgå ægteskab eller til en religiøs vielse

Stk. 3: Tvinge nogen til at bære en beklædningsgenstand, der skjuler vedkommendes ansigt.

STRAFFELOVEN

Kapitel 25: Forbrydelser mod liv og legeme

§ 243. Den, som tilhører eller er nært knyttet til en andens husstand eller tidligere har haft en sådan tilknytning til husstanden, og som gentagne gange over en periode udsætter den anden for groft nedværdigende, forulempende eller krænkende adfærd, der er egnet til utilbørligt at styre den anden, straffes for psykisk vold med bøde eller fængsel ind til 3 år.

FORÆLDREANSVARSLOVEN

§ 2, stk. 2: Barnet har ret til omsorg og tryghed. Det skal behandles med respekt for sin person og må ikke udsættes for legemlig afstraffelse eller anden krænkende handling.

§ 4: Familieretshuset og Familieretten, i behandlingen af forældreansvarsager skal have fokus på, "at afgørelser skal medvirke til at sikre barnets trivsel og beskytte barnet mod vold eller anden behandling, der udsætter barnet for skade eller fare, herunder at være vidne til vold."

Man vurderer at de psykiske konsekvenser for et barn der overværer **vold i hjemmet**, er lige så omfattende, som når barnet selv har været udsat for vold

Hvad er seksuelle overgreb?

DEFINITION:

Et seksuelt overgreb er en handling rettet mod et barn, hvor en voksen, et andet barn eller en ung i kraft af magt, ansvar eller ved at have opnået en tillidsfuld relation udnytter barnet til at indgå i seksuelle aktiviteter. Seksuelle overgreb skader barnet og bringer dets udvikling og sundhed i fare. Desuden skades barnets evne til at indgå tillidsfuldt i relationer og danne et positivt selvbillede.

(Kilde: [VIVE rapport 2021](#))

Digitale
krænkelser er
også et eksempel
på seksuelle
overgreb

Vi er alle født med en seksualitet og udviklingen af denne er en del af vores naturlige udvikling. Lige fra vi var helt små, har vi alle leget seksualiserede lege, i et forsøg på at forstå vores egen og andres kroppe og de signaler og følelser kroppe viser.

Disse seksualiserede lege er dog foregået i barnets eget tempo, på barnets aktuelle udviklingsniveau og med ligeværdige relationer til de andre der indgik i legene. Her ligger den største forskel på den normale seksuelle udvikling hos et barn og et seksuelt overgreb.

Det er vigtigt at kende forskel på normal og bekymrende/grænseoverskridende seksuel adfærd hos børn. På den måde kan man understøtte den normale udvikling, og forebygge at barnet udsættes, eller udsætter andre, for seksuelt grænseoverskridende adfærd.

I et seksuelt overgreb udsættes barnet for seksuelle aktiviteter, som det ikke er klar til, eller forstår betydningen af. Den krænkende part bruger barnet til at tilfredsstille sine egne behov, ved f.eks. at forføre eller tvinge det til at indgå i aktiviteten.

Seksuelle overgreb omhandler ikke kun dem, der har barnet i deres varetægt men: "Alle, der udnytter et barn til at indgå i seksuelle aktiviteter. Det kan udover omsorgsgivere og andre, der har barnet i deres varetægt, også være – kendte som fremmede – voksne, unge eller andre børn."

([VIVE rapport om fysisk vold og seksuelle overgreb mod børn, 2021](#))

WHO's definition af seksuelle overgreb:

"Seksuelle overgreb på børn er inddragelsen af et barn i seksuelle aktiviteter, som barnet ikke forstår, ikke er i stand til at give informeret samtykke til, eller som barnet udviklingsmæssigt ikke er parat til og ikke kan give samtykke til, eller som strider imod love eller sociale tabuer i samfundet. Seksuelle overgreb på børn er en aktivitet mellem et barn og en voksen eller et andet barn, der i kraft af alder eller udviklingstrin er i en position med ansvar, tillid eller magt, og hvor aktiviteten har som formål at tilfredsstille personens egne behov." (WHO, 1999; Zeuthen 2012).

Straffelovens bestemmelser vedr. seksuelle overgreb

Her på denne side kan du se en sammenfatning af de forskellige juridiske paragraffer, som gør sig gældende i.f.t. seksuelle overgreb.

Listen er ikke udtømmende, men er et uddrag af paragraffer som typisk vil være relevante ift. Nyborg kommunes arbejde på dette område.

FORÆLDREANSVARSLOVEN

§ 2, stk. 2: *Barnet har ret til omsorg og tryghed. Det skal behandles med respekt for sin person og må ikke udsættes for legemlig afstraffelse eller anden krænkende handling.*

Kapitel 4: Forsøg og medvirken

§ 21: *Handlinger, som sigter til at fremme eller bevirke udførelsen af en forbrydelse, straffes, når denne ikke fuldbyrdes, som forsøg*

§ 23: *Den for en lovovertrædelse givne straffebestemmelse omfatter alle, der ved tilskyndelse, råd eller dåd har medvirket til gerningen*

Kapitel 23: Forbrydelser i familieforhold

§210: *Samleje med en slægting i nedstigende linjer. Adoptionsforhold sidestilles med biologisk slægtskab.*

Stk. 2. *Samleje med sin broder eller søster*

Stk. 3. *Bestemmelserne i stk. 1 og 2 finder tilsvarende anvendelse med hensyn til andet seksuelt forhold end samleje.*

Kapitel 27: Freds- og ærekrænkelser

§264 a: Den, der uberettiget fotograferer personer, der befinder sig på et ikke frit tilgængeligt sted, straffes med bøde eller fængsel indtil 6 måneder. Det samme gælder den, der ved hjælp af kikkert eller andet apparat uberettiget iagttager sådanne personer.

§264 d: Med bøde eller fængsel indtil 6 måneder straffes den, som uberettiget videregiver meddelelser eller billeder vedrørende en andens private forhold eller i øvrigt billeder af den pågældende under omstændigheder, der åbenbart kan forlanges unddraget en bredere offentlighed.

Kapitel 24: Seksualforbrydelser

§ 216: Voldtægt

1) *tiltvinger sig samleje ved vold eller trussel om vold eller*

2) *skaffer sig samleje ved anden ulovlig tvang, jf. § 260, eller med en person, der befinder sig i en tilstand eller situation, i hvilken den pågældende er ude af stand til at modsætte sig handlingen.*

Stk. 2. *Samleje med et barn under 15 år.*

§§ 218-224. Samleje fremskaffet ved udnyttelse af:

- Den udnyttedes sindssygdom eller mentale retardering
- Ansættelse- eller tilsynsforhold hos døgninstitution/opholdssted for børn og unge, hvor udnyttede er optaget
- Groft misbrug af en persons arbejdsmæssige, økonomiske eller behandlings- eller plejemæssige afhængighed
- Forveksling af gerningsmand med en anden
- At den udnyttede er under 15 år
- At udnyttede er betroet til undervisning eller opdragelse, hvor den udnyttede er under 18 år
- En på alder og erfaring beroende overlegenhed
- Betaling, eller løfte om betaling, hvor den udnyttede er under 18 år

§ 225: *Bestemmelserne i §§ 216-224 finder tilsvarende anvendelse med hensyn til andet seksuelt forhold end samleje*

§§ 226, 227, 234, 235: Pornografisk materiale:

- At optage pornografiske fotografier, film el.lign. af en person under 18 år med forsæt til at sælge eller på anden måde udbrede materialet
- At medvirke til at personer under 18 år medvirker i pornografisk materiale
- At være tilskuer til pornografisk materiale med person under 18 år
- Salg af utugtige billeder eller genstande til person under 16 år
- At udbrede pornografiske fotografier eller film, andre pornografiske visuelle gengivelser eller lignende af personer under 18 år
- At besidde eller mod vederlag eller gennem internettet eller et lignende system til spredning af information gøre sig bekendt med pornografiske fotografier eller film, andre pornografiske visuelle gengivelser eller lignende af personer under 18 år

§ 232: *At krænke blufærdigheden ved uanstændige forhold*

Grooming – online og offline

Grooming er et begreb som ofte bruges i sammenhæng med seksuelle overgreb på børn og unge. Begrebet refererer til den proces, hvor den voksne krænker opbygger en relation til barnet gennem manipulation, løgne, smiger, ros og ved at påføre barnet ansvar og skyldfølelse. Der sker en gradvis nedbrydelse af barnets grænser, og herved kan krænker få barnet til at medvirke, tilsyneladende frivilligt, i seksuelle aktiviteter efter krænkerens behov.

Denne proces kan både være meget lang og omfattende eller være helt ned til et par timer. I de længerevarende tilfælde er der ofte tale om en skjult proces, hvor den voksne gradvist positionerer sig i en situation med barnet/den unge, hvor der naturligt opstår en følelsesmæssig afhængighed hos barnet/den unge ift. krænker. Krænkeren udvælger ofte sit offer på forhånd i disse tilfælde. Der kan også være tale om en længere "udvælgelsesproces", hvor krænkeren skriver til flere børn og forsøger at finde frem til dem, som er lettest at manipulere med.

I begge tilfælde forsøger den voksne som regel at udnytte følelsesmæssig skrøbelighed, ensomhed, manglende voksenkontakt, drømme om fx. at blive model eller lignende, hos barnet/den unge. Den voksne tilbyder sig som regel som "særligt forstående" overfor disse vanskeligheder og tilbyder barnet netop dét, som barnet føler mangler i sit liv.

I nogle tilfælde af digital grooming, fortæller krænkeren ærligt om alder og køn fra start, men det kan også være, at krænker foregiver at være på alder med barnet/den unge.

Grooming kan være en meget lang proces, og kan have store og langvarige psykiske konsekvenser for barnet og føre til PTSD, angst og depression

Det er særligt unge i alderen 13-15 år, flest piger, der drages af at danne nye relationer online. Ofte ved de godt at der er tale om en ældre mand, men de oplever at blive forelsket i denne ældre mand, og relationen bliver derfor at kærestelignende karakter.

(Kilde: Børns Vilkår, Red Barnet og Socialstyrelsen)

STRAFFELOVEN

Kap. 4: Forsøg og medvirken

§ 21: *Handlinger, som sigter til at fremme eller bevirke udførelsen af en forbrydelse, straffes, når denne ikke fuldbyrdes, som forsøg*

Straffeloven er ændret, så det nu betragtes som en "særlig omstændighed", hvis krænker har udnyttet sin fysiske eller psykiske overlegenhed (som i tilfælde hvor den unge har oplevet det som et kærestelignende forhold)

Børn med handicap, anbragte børn og socialt udsatte børn er i særlig risiko for at blive udsat for grooming, fordi de har sværere ved at mærke og give udtryk for deres grænser, og fordi de kan mangle opmærksomhed og kontakt

Grooming fortsat:

Groomingens 7 faser:

1: Den kontaktskabende fase

- Afhængigt af målgruppe/metode for krænker, udvælges ofret.

2: Opbygning af venskab

- Krænker forsøger at afdække de problemstillinger som ofret tumler med og opbygge en tillidsrelation. Kan vare dage eller måneder. Der stilles ingen/få modkrav til denne opmærksomhed fra krænker i denne fase

3: Risikovurdering

- Krænker forsøger at bevæge samtaler med offer væk fra offentligt tilgængelige steder (f.eks. fra chat-fora til sms eller lign.)

4: "Den eneste ene" fasen

- Krænker forsøger at fastholde den følelsesmæssige afhængighed hos offer ved at begynde at stille krav for forsat kontakt/reagerer voldsomt på afvisning og lign.. (for at spille på ofrets frygt for at miste betydende relationer)

5: Introduktion til seksuelle emner

- Starter ofte med at være uskyldige/naive seksuelle emner, for så gradvist at blive mere eksplicite emner. Barnet "bearbejdes" til senere at deltage i seksuelle aktiviteter.

6: Det seksuelle overgreb

- Udføres når der er skabt en tilstrækkelig afhængighed hos ofret. Kan være alle former for seksuel aktivitet fra blufærdighedskrænkelser via digitale medier til voldtægt i det virkelige liv. Barnet kan acceptere at mødes fysisk, fordi truslen om at miste relationen kan veje tungt, hvis barnet ikke har andre gode voksenrelationer.

7: Bevarelse af hemmeligheden

- Når overgrebet er udført forsøger krænker som regel at tvinge ofret til tavshed, f.eks. ved trusler eller ved at overbevise vedkommende om at ingen vil tro dem eller vil være ligeglade og lign.

Grooming foregår ikke nødvendigvis i overnævnte rækkefølge!

(Kilde: Red Barnet v. cand. psyk. Kuno Sørensen)

Vær opmærksom på de digitale krænkelser:

Sexting:

Man sender eller modtager beskeder og/eller billeder med seksuelle undertoner af forskellig karakter. Kan foregå både frivilligt og ifm. pres. Gælder også tilfælde hvor der udveksles afklædte billeder af en tredjepart uden samtykke.

Sextortion:

Seksuel afpresning online. Når unge mod deres vilje er blevet overtalt, presset eller tvunget til røre ved sig selv eller have sex med nogen de har mødt online – uanset om det er foregået online eller offline.

Udsatte børn og unge er i større risiko for at blive udsat for digitale krænkelser, fordi de bliver tilbudt noget, som i forvejen mangler i deres liv – fx. anerkendelse og opmærksomhed – eller fordi det kan være en flugt fra et konfliktfyldt hjem. Deres ukritiske tilgang er et udtryk for deres positive ønsker og drømme for en relation og afspejler deres behov for voksenkontakt. Derfor er de nemmere at manipulere med.

Kilde: Red Barnet

Primær forebyggelse

For at vi som fagpersoner kan levere en forebyggende indsats imod vold og overgreb på børn, er det nødvendigt at vi er opmærksomme på hvilke faktorer der virker i en forebyggende indsats.

Den forebyggende indsats har tre niveauer.

- **Det organisatoriske niveau**
- **Det faglige niveau**
- **Det personlige niveau**

På de følgende sider kan du læse om, hvad der specifikt kan arbejdes med på hvert af disse niveauer.

Til sidst i afsnittet kan du læse om nogle af de særlige risikofaktorer, der bør holdes øje med i det forebyggende arbejde.

Forebyggelse på det organisatoriske niveau

På det organisatoriske niveau handler forebyggelse primært om at skabe en fælles struktur for, hvordan vi arbejder med vold og seksuelle overgreb imod børn. Denne beredskabsplan er ét af elementerne i denne indsats, da den sigter imod at skabe fælles retningslinjer for handling og at give en overordnet forståelse af problemstillingerne på området.

Udover beredskabsplanen er det dog også vigtigt, at hver enkelt institution og skole udarbejder specifikke lokale retningslinjer og værdisæt omkring emner, som det ses i boksen til højre.

Der er behov for løbende at opdatere og drøfte retningslinjerne så de er relevante og kan anvendes i praksis

Eksempler på spørgsmål til den overordnende værdipolitik:

Har I et formuleret værdigrundlag?

Hvis ja: Hvordan understøtter de regler, normer og aftaler, I har på jeres institution eller skole, de fælles værdier?
Hvordan kobler forebyggelsen af seksuelle overgreb og vold sig til jeres værdigrundlag?

Har I en overordnet politik til forebyggelse af vold og seksuelle overgreb?

Hvis ja: Hvad består den af?
Er der områder, hvor der er behov for at udvikle yderligere? Er der fx klarhed over, hvordan I vil forholde jer, hvis I får mistanke om overgreb?
Er der behov for et skriftligt beredskab?
Er der forhold i de fysiske rammer, der øger risikoen for overgreb?

Har I tydelige fælles regler, aftaler og normer, som er væsentlige for forebyggelsen af vold og seksuelle overgreb?

Hvis ja: Hvordan er de fælles regler, aftaler og normer beskrevet?
Er de formuleret i en skriftlig politik?
Hvilke regler, aftaler og normer er relevante, når det drejer sig om forebyggelse af vold og seksuelle overgreb?
Hvilke skrevne og uskrevne regler er der fx i forhold til samværs- og omgangsformer mellem voksne og børn og børnene imellem?

Har I løbende en åben dialog på skolen eller i institutionen om forebyggelsen af vold og seksuelle overgreb?

Hvordan sikrer I, at der løbende er fokus på at italesætte regler, aftaler og normer, som er væsentlige for forebyggelsen af vold og seksuelle overgreb?
Har I fx fastsat, hvor ofte og i hvilket regi I vil drøfte disse?
Hvordan understøtter I en åben dialogorienteret tilgang i det daglige?

Samler I løbende op på koblingen mellem de fælles værdier, regler og normer og den daglige praksis?

Hvordan er forholdet mellem formelle og uformelle regler?
Afspejler den daglige pædagogiske praksis de fælles værdier, regler og normer?
Lad evt. konkrete erfaringer og episoder danne grundlag for en fælles diskussion.

Forebyggelse på det organisatoriske niveau (fortsat)

Udover det overordnede værdipolitiske element i forebyggelsen, er det også nødvendigt at få sat fokus på de konkrete regler på en institution.

Regler for samvær mellem børn og voksne, samt børn og børn imellem, hvor, hvornår og hvordan sociale medier må bruges, hvornår det er okay at tale om seksualitet og meget mere. Alle disse emner kan, på godt og ondt, være med til at skabe rammer som både institutionens personale og børnene kan navigere i. Dette kan have en forebyggende effekt ved, at børnene lærer om hvordan man har (gode) grænser, som de kan tage med sig videre ud i livet.

Vær opmærksom på at nye medarbejdere får indblik i beredskabsplanen og relevant viden omkring vold og overgreb samt risikofaktorer

Eksempler på spørgsmål til specifikke regler på institutionen:

Om seksualitet:

- *Har vi her på institutionen den nødvendige viden om børns seksualitet?*
- *Hvordan snakker vi om børns seksualitet? Hvilke ord bruger vi?*
- *Hvordan håndterer og snakker vi om det, hvis et barn har en seksuelt grænseoverskridende adfærd?*
- *Hvordan håndterer vi det, hvis vi oplever, at en voksen udviser en grænseoverskridende adfærd overfor et barn?*
- *Hvad er acceptabel påklædning her hos os?*

Om vold:

- *Har vi en fælles holdning til vold?*
- *Hvornår er der tale om, at forældre udøver vold mod deres barn?*
- *Hvornår har vold en karakter, hvor vi skal reagere?*
- *Kender børnene til deres rettigheder fx ift. fysisk afstraffelse?*

Voksen/børn kontakt:

- *Hvornår, hvor og hvor længe er det i orden, at voksne er alene med børn/unge?*
- *Kan vi sende nye medarbejdere alene på tur med børn/unge?*
- *Har vi regler for hvem der sover sammen med børn/unge, og hvilke børn der sover sammen, når vi er på tur? Hvorfor? Hvorfor ikke?*
- *Går man i bad/klæder om sammen med børn/unge?*
- *Hvilket sprog og tone anvender vi voksne indbyrdes – og i forhold til børnene?*
- *Er det i orden at give børn/unge kram? Kys? Hvorfor? Hvorfor ikke?*

Omsætning af organisatoriske værdier i praksis:

- *Hvordan introduceres nye medarbejdere til vores normer for adfærd og omgangsformer?*
- *Hvordan fortæller vi forældrene og andre samarbejdspartnere om vores normer for adfærd og omgangsformer?*
- *Hvordan vil vi sikre omsætningen af de fælles normer i praksis således, at alle her på stedet kender til de fælles normer for adfærd og omgangsformer?*

(Listen er ikke udtømmende. Find endeligt på flere relevante spørgsmål til jeres institution)

Forebyggelse på det faglige niveau

Forebyggelse på det faglige niveau handler om, hvorvidt den enkelte medarbejder i kommunen har den nødvendige viden om forebyggelse, [tegn og reaktioner](#) på vold/overgreb, samt en forståelse af hvilke faglige problematikker og handlemuligheder der er i sådanne sager.

Ligeledes handler faglig forebyggelse også om, hvordan vi får formidlet den rette viden til børn. Se info nedenfor. Denne viden skal selvfølgelig altid være rettet imod børnenes aktuelle udviklingsniveau, så de ikke overvældes af information de ikke kan forholde sig til.

Specifikke områder som den enkelte medarbejder bør have en viden om:

- *Tegn og reaktioner hos børn, der udsættes for vold og seksuelle overgreb.*
- *Børns seksualitet og grænsedragningen mellem legitim seksuel adfærd og bekymrende seksuel adfærd.*
- *Forståelsen og tolkningen af børn og unges tegn og reaktioner på vold og seksuelle overgreb*
- *Mulige skadevirkninger for børn, der udsættes for vold og seksuelle overgreb.*
- *[Grooming](#) og den forførelses- og manipulationsproces, der ofte går forud for, at et overgreb finder sted.*
- *Det kommunale beredskab og kendskab til de forskellige handleveje i sager med overgreb mod børn og unge.*
- *At tale med børn generelt og specifikt i relation til temaerne vold og seksuelle overgreb.*
- *At kunne handle på trods af, at man er i tvivl og på trods af, at man ikke har sikkerhed for, hvad der er sket, og om barnet har været udsat for overgreb.*

Emner vi bør have fokus på sammen med børnene:

- Egne og andres grænser – retten til at udtrykke egne og respektere andres
- Konfliktåndter og sociale spilleregler
- Retten til egen krop
- Gode og dårlige hemmeligheder
- Adfærd og samværsformer – fx. sprog
- God digital adfærd
- Seksualundervisning
- Oplysninger om muligheden for rådgivning

Hvis børn er omgivet af for mange og for stramme regler og rammer, forhindrer det at de udvikler sig og gør deres egne erfaringer

Forebyggelse på et personligt niveau

Som en del af den forebyggende indsats er det også nødvendigt at forholde sig til de personlige grænser, normer og forestillinger, som vi hver især har udover vores faglige viden. Som fagpersoner reagerer vi forskelligt på muligheden for at stå over for børn, der har været udsat for overgreb/vold.

Hvordan vi som individer håndterer vores egne reaktioner og evt. vores kollegaers reaktioner, er således også nødt til at være en del af den forebyggende indsats. Der er forskellige måder at håndtere dette på i praksis, men først og fremmest er det nødvendigt med en åben dialog imellem kollegaer omkring personlige grænser, normer og holdninger til de udfordringer vi møder hos børnene.

Supervision

Supervision er et anvendeligt redskab til fagligt at håndtere de dilemmaer og udfordringer, man som fagperson møder i sit arbejde med børn. Supervisionen giver fagpersonerne mulighed for at italesætte tanker og oplevelser, tvivl og dilemmaer i arbejdet med børnene og de unge. Ved hjælp af faglige drøftelser og refleksioner er supervisionen med til at styrke fagpersonernes faglige viden og skabe overblik over mulige handleveje i en professionel håndtering.

Tvvlens processer

Tvivl er en naturlig del af arbejdet med sager om vold og overgreb. Når vi arbejder med forebyggelse på et personligt niveau, er vi således også nødt til at forholde os til hvad tvivlen kan gøre ved os. Nedenunder kan du læse om fem typer reaktioner som kan opstå pga. tvivl og hvad den gør ved os.

Benægtelse: For mange af os ligger det at børn bliver udsat for vold eller overgreb, så langt væk fra vores egne erfaringer og virkelighed, at det kan være svært at begribe at det sker. Når vi konfronteres med denne virkelighed kan tvivlen således få os til helt at benægte at det er sket, fordi det er svært at sætte sig ind i.

Normalisering: Trækker man derimod på mediernes fremstilling af børn og unges liv, kan man derimod få den forestilling at vold og overgreb er blevet så almindelige, at det nærmest er et vilkår ved at være barn/ung nutildags. Tvivlen kan således også få os til at have vanskeligheder med at afklare hvad der egentligt er normalt eller vold/overgreb.

Bagatellisering: Særligt i miljøer hvor der er mange overgreb eller voldstilfælde, kan der ske en gradbøjning af hvornår der egentligt er tale om overgreb. Hvis man er vant til at arbejde med børn der bliver slået med knytnæve slag, kan tvivlen hurtigt få én til at tænke at det da ikke er så slemt at et barn bliver stukket en lussing, låst inde på sit værelse som straf eller lignende.

Hjælpeløshed: Nogen gange kan tvivlen dog ligeså meget handle om hvorvidt det egentligt nytter at gøre noget. Har man arbejdet tilstrækkeligt længe med børn og unge, kender man sikkert til flere tilfælde hvor der ikke blev gjort nok for at hjælpe barnet. Og når tvivlen så først nager, kan det være svært at finde motivationen for at forsøge endnu en gang.

Dramatisering: Glemmer vi helt tvivlen og lader vores følelser tage over i stedet, kommer vi hurtigt til at reagere lige så uhensigtsmæssigt, som hvis tvivlen fylder for meget dog. Undlader vi at forholde os undersøgende på barnets situation og i stedet skynder os med at handle i sagen, fordi vi selv føler et behov for at der skal ske noget, kan vi let komme til at overse barnets behov, foruden at skabe en række uhensigtsmæssige situationer. Nogle gange skal der handles hurtigt i disse sager, men det er vigtigt vi gør det velovervejet og på den rigtige måde.

Det er vigtigt at man som fagperson er bevidst om egne personlige erfaringer, holdninger, normer og barriere i forhold til vold og overgreb. Det kan være en udfordring at rumme barnets udsagn, fordi man enten kan blive vred eller opleve beskyttertrang. Lad ikke angsten for at traumatisere barnet afholde os fra at spørge ind.

Sekundær forebyggelse

Den sekundære forebyggelse handler om, hvordan vi bedst muligt får reageret, når et barn er blevet udsat for overgreb eller vold. I det følgende vil du kunne læse om, hvilke tegn og reaktioner på overgreb/vold der er, og hvordan du bør forholde dig til dem.

Du vil ligeledes kunne læse om nogle af de vanskeligheder der er for børn, ift. at kunne fortælle om overgreb og hvorfor de ikke bare fortæller os om oplevelsen. Som fagpersoner er der en række ting, vi kan være opmærksomme på ift. at få opsporet de børn og unge, som enten har været udsat for overgreb eller er i mistvivl af andre grunde, men som ikke fortæller om det eller viser tegn/reaktioner på det direkte.

Du vil også kunne læse om en række konkrete værktøjer som du kan anvende ift. den sekundære forebyggelse

Mulige tegn og reaktioner på vold/overgreb

I det følgende kan der ses en række mulige tegn og symptomer på, at et barn er blevet udsat for overgreb eller vold. At et barn udviser ét eller flere af disse tegn er dog ikke nødvendigvis ensbetydende med at barnet er blevet udsat for overgreb. Stort set alle tegn på overgreb, uanset om der er tale om tegn på vold eller seksuelle overgreb, ses også ved andre typer for mistrivsel. Nogle af dem kan også fremkomme af helt andre grunde end mistrivsel eller vold/overgreb på barnet. Det er således vigtigt altid at se disse tegn og reaktioner, som en del af et helhedsperspektiv på barnet og dets livsomstændigheder. Når dette er sagt, er det dog også vigtigt at pointere at vold/overgreb og mistrivsel er noget, der kan ske for alle børn - også de velfungerende.

Når man læser det følgende med tegn og reaktioner på overgreb, er det også vigtigt at man ikke tænker det som en facitliste, der skal være opfyldt for at afgøre om et barn har været udsat for vold eller overgreb. Det er en række tegn og reaktioner som **kan** opstå som følge af vold/overgreb imod børn. Nogle børn vil opleve flere, nogle vil opleve enkelte. Nogle vil forsøge at skjule tegn og reaktioner, og nogle vil slet ikke opleve dem. Så der er desværre ikke nogen nem måde at afgøre, om et barn har været udsat for vold eller overgreb.

Udviser et barn nogle af de følgende tegn og reaktioner, er der dog god grund til at begynde at interessere sig for dets trivsel og livsomstændigheder. Selvom det ikke har været udsat for vold, overgreb eller er i så stor mistrivsel, at der skal handles på det, bør disse tegn og reaktioner gøre os nysgerrige på **hvorfor** de er kommet. Selv i de situationer hvor tegnene og reaktionerne har anden årsag end mistrivsel eller vold/overgreb, kan det at udvise interesse for barnets velbefindende være en præventiv indsats, fordi barnet ser at voksne omkring det interesserer sig for dets velbefindende. Så det vil aldrig være en spildt indsats at interessere sig for et barn med disse tegn eller reaktioner. Jo tidligere vi er opmærksomme på små tegn og ændringer i trivsel, jo bedre kan vi hjælpe barnet tilbage til trivsel – og jo bedre bliver vi til at tale om trivsel med hinanden og med børnene.

Særlige risikofaktorer

Selvom overgreb og vold kan ske for alle børn uanset deres livsomstændigheder, kan der også identificeres en række særlige risikofaktorer for børn, ift. at bliver udsat for et overgreb og vold. Disse risikofaktorer går ofte (men ikke altid) igen hos volds-/overgrebsramte børn og deres livsomstændigheder.

I et præventivt øjemed er det således væsentligt at være opmærksom på særligt sårbare børn, så de opdages før de udsættes for overgreb.

Der findes ikke en enkeltstående faktor der kan forklare, hvorfor nogle børn udsættes for overgreb. Man er i stedet nødt til at kigge på samspillet mellem forskellige faktorer.

Antallet af risikofaktorer påvirker sandsynligheden for, at et barn udsættes for overgreb. Men selv en kombination af flere af disse risikofaktorer hos ét barn betyder ikke at barnet **bliver** udsat for overgreb. Blot at der er en forhøjet risiko for at det **kan** ske.

Derfor er det vigtigt at være bevidste om og opmærksomme på barnets samlede risikostatus.

Man opdeler risikofaktorer efter forskellige niveauer:

- Individuelle faktorer (biologiske og personlige)
- Faktorer i de nære sociale relationer
- Faktorer i det lokale miljø
- Samfundsmæssige faktorer

(Kilder: [VIVE rapport 2020](#), [VIVE rapport 2021](#) og Socialstyrelsens Vidensportal)

Risikofaktorer:

- *Opvækst i grænseløst hjem (F.eks. markant manglende forståelse for normal voksen/barn relation og ansvarsdeling)*
- *Anden etnisk baggrund (særligt ifm. vold)*
- *Opvækst i hjem med manglende stabilitet og omsorg*
- *Udsat for vold eller vidne til det (Ift. senere at blive udsat for seksuelle/voldelige overgreb igen)*
- *Skilsmisse /brudte familiemønstre (særligt ifm. konfliktfyldte skilsmisser)*
- *Dårlig familieøkonomi*
- *Manglende stabilitet og omsorg under opvæksten, særligt ustabile familiemønstre*
- *Opvækst hos enlig forælder/med stedforælder*
- *Misbrugsproblematikker hos forældre*
- *Hyppigt skolefravær*
- *Skoleskift mere end to gange*
- *Indlæringsmæssige- og/eller socio-emotionelle vanskeligheder*
- *Fysisk eller psykisk handicap. (Særligt i.f.t handikaps der medfører behov for hjælp til personlig pleje og/eller giver markant nedsat evne til at sige fra)*
- *Anbringelse uden for hjemmet*
- *Forældre med psykiske lidelser*
- *Forældre med begrænset uddannelse*
- *Forældre med antisocial/kriminel adfærd*
- *Risikoadfærd hos den unge og ofte ældre venner*
- *Ringe fortrolighed mellem barn og forælder (seksuelle overgreb inkl. digitale krænkelse)*

**POLYVIKTIMISERING
- MULTIUDSATHED**
Børn udsat for én
type af overgreb, er
ofte udsat for flere
typer af
viktimiseringer/
belastninger

Tegn og reaktioner

FYSISKE TEGN		
Fysisk vold:	Psykisk vold:	Seksuelle overgreb:
• Mærker efter slag • Brandmærker • Mærker efter kvælningsforsøg • Knoglebrud • Shaken baby-syndrom • Hyppige skadestuebesøg • Psykosomatiske smerter • Søvnvanskeligheder • Overreaktion på pludselige bevægelser og lyde	• Fysiske og adfærdsmæssige udviklingsforstyrrelser • Allergier, astma og andre åndedrætsslidelser • Livsbetinget risikoadfærd i ungdomsårene	• Rødme, kløe, rifter ved kønsdele • Sår/revner i mund og mundvige og sår/skader i mundhulen • Underlivslidelser • Manglende kontrol over afføring og vandladning • Mave- og fordøjelsesproblemer • Søvnvanskeligheder • Vanskeligheder med kropslig kontakt, berøring, manglende blufærdighed • Psykosomatiske smerter • Mangelfuld eller overdreven personlig hygiejne • Påfaldende kropslugt af eksempelvis sæd • Tidlig seksuel aktivitet • Tidlig graviditet og abort • Forsøg på at tilbageholde fysisk udvikling • Vanskeligheder med at synke, og bestemte fødevarer kan vække ubehag

Tegn og reaktioner

PSYKISKE TEGN		
Fysisk vold:	Psykisk vold:	Seksuelle overgreb:
• Tristhed/tavshed • Indadvendthed/isolation • Utryk tilknytning • Mistillid til andre • Dissociation, og barnet kan være virkelighedsfjernt • Lav selvfølelse/selvverd • Hjælpeløshed, magtesløshed • Depression • Angst • Vanskeligheder ved at løsrive sig fra forældre/eller barnet løsriver sig for hurtigt • PTSD-symptomer	• Angst • Depression • Negativ selvforståelse • Følelsesmæssig ustabilitet • Selvdestruktiv adfærd, herunder spiseforstyrrelser og stofmisbrug	• Tristhed/tavshed • Indadvendthed/isolation • Utryk tilknytning • Mistillid til andre • Dissociation, og barnet kan være virkelighedsfjernt • Lav selvfølelse/selvverd • Hjælpeløshed, magtesløshed • Depression • Angst • Uforklarlig gråd • Mareridt, PTSD-symptomer • Skyldfølelse • Skamfølelse • Begyndende depression • Manglende identitetsfølelse • Barnet kan være forvirret omkring kønsidentitet • Barnet kan være hemmelighedsfulgt og/eller skamfuldt • Oplevet mangel på sammenhæng • Identitetsvanskeligheder

Tegn og reaktioner

ADFÆRDSMÆSSIGE TEGN

Fysisk vold:

- Ændring i adfærd
- Vanskeligheder med at håndtere konflikter
- Udadreagerende og/eller aggressiv adfærd
- Indadreagerende adfærd, isolation
- Påklædning – skjuler blå mærker
- Overtilpassethed – ”små voksne”
- Koncentrationsvanskeligheder
- Indlæringsvanskeligheder
- Tab af kompetencer
- Hyperaktivitet, hypersensitivitet
- Selvdestruktiv adfærd, spiseforstyrrelser, misbrug
- Selvforskyldt smerte, barnet kan banke hovedet ind i ting, trække hår/vipper af

Psykisk vold:

- Social fobi
- Nedsat social kompetence
- Manglende empati over for andre
- Aggressiv og voldelig adfærd
- Usikker, desorienteret tilknytning
- Selvisolerende adfærd
- Normoverskridende adfærd
- Forringet indlæring, og præstationer på trods af tilstrækkelige evner og modtaget undervisning
- Skoleproblemer pga. manglende tilpasning og impuls kontrol

Seksuelle overgreb:

- Ændring i adfærd
- Barnet kan være udadreagerende og/eller aggressiv, kan mobbe andre
- Seksualiseret adfærd, herunder usædvanlig optagethed eller interesse og viden om seksualitet
- Vanskeligheder ved at skelne mellem almindelig kontakt og seksualiserende adfærd
- Overdreven/tvangspræget onani
- Koncentrations-/indlæringsvanskeligheder
- Lege, som viser seksuel aktivitet, der ligger ud over det forventelige af et barn på det givne alderstrin eller mentale stadie
- Regredierende adfærd og tab af kompetencer
- Hyperaktivitet
- Følelse af frustration og vrede
- Frygt/modvilje mod bestemte personer/steder
- Selvdestruktiv adfærd, spiseforstyrrelser, misbrug
- Selvforskyldt smerte, barnet kan banke hovedet ind i ting, trække hår/vipper af
- Udvikling af specielt kropssprog, kropsholdning, gangart, påklædning
- Umotiveret gråd
- Selvmordstanker
- Pseudomodenhed

Verbale og nonverbale tegn på overgreb

Børn kan fortælle om overgreb og vold på mange forskellige måder, og det er ikke altid at disse måder giver mening for os voksne. Ting som fantasi, manglende forståelse af det forkerte i overgrebet, sprogvanskeligheder, skyld og skam og meget andet kan være med til at gøre det vanskeligt at tyde, om barnet egentligt fortæller om overgreb eller noget helt andet.

Med den rette forforståelse og værktøjer til at tale med børn om disse ting, kan vi dog tyde mange af disse fortællinger, så vi kan komme til en forståelse af årsagen til deres vanskeligheder. På denne side vil du kunne læse om 3 væsentlige grunde til, hvorfor børn ikke blot kan fortælle om det de har oplevet, og hvordan det i stedet kan komme til udtryk.

Fantasiens rolle

Små børn, der udsættes for overgreb, vil typisk ikke vide, at de har været udsat for overgreb. Måske fortæller de ikke noget, fordi de ikke har sprog til at beskrive, hvad de har oplevet, eller fordi de tror, at det de har oplevet er normalt. Hvis de fortæller om overgrebet, kan det være en fantasifuld og usammenhængende fortælling. Det kan også komme til udtryk i fortællinger om andre eller gennem rollelege. Jo voldsommere overgreb, jo mere fantasifuld vil fortællingen ofte være.

Større børn og unge

Større børn og unge er mere bevidste om, at det der er sket, er forkert. De kan føle skyld og skam, de kan være i en loyalitetskonflikt og være ambivalente i forhold til, om overgrebene bliver opdaget. De kan opleve det som pinligt at tale om, være bange for ikke at blive troet, være bange for at blive anklaget.

Grib prøveballonerne

Børn kan fortælle om noget, 'andre' har oplevet, eller noget der minder om det, de har oplevet (måske vil de afprøve, om relationen kan bære?). Vær opmærksom på en særlig optagethed hos barnet (lege, ritualer, tegninger m.m.) – vær nysgerrig, spørg åbent og interesseret.

Nogle gange siger ord ikke alt!

Det er vigtigt at være opmærksom på, at børn nogle gange, ofte pga. skyld og skam, eller fordi de ikke forstår, hvad de har været udsat for, ikke formår at fortælle om overgreb direkte. Nogle gange bliver det lettere, og mere acceptabelt, for barnet at fortælle om overgreb/vold indirekte.

Dette kan f.eks. ske igennem kunst/billeder, stile eller andet, som giver et indtryk af særligt problematiske følelser i barnet.

Historier om uforløste følelser, aggression, frygt, særligt problematiske relationer imellem mennesker, kan være barnets måde at udtrykke forbudte følelser omkring overgreb, som ikke kan udtrykkes på andre måder.

Det kan også komme til udtryk gennem lege eller handlinger, som ikke er alderssvarende, hvor barnet f.eks. slikker på et andet barns kønsdele, truer eller opfinder hemmeligheder, som man ikke må dele med nogen (seksuelle overgreb)

Som lærer/pædagog og lign., bør man således være opmærksom på at få talt med de børn, som skriver stile om voldsomme begivenheder, laver skræmmende billeder, udtrykker sig overdrevent aggressivt eller følelsesladet i musik, eller lignende. Dette kan være barnets måde at få den voksne til at interessere sig for, hvorfor barnet gør som det gør og med tiden gennemskue grunden til disse vanskeligheder

Børn er afhængige af voksne

Som barn er man afhængig af at voksne passer på og vejleder én. Dette betyder at barnet konstant er i et ulige forhold med sine omgivelser, hvor barnet skal underkaste sig de voksnes normer for at lære at begå sig.

Denne naturlige del af et barns udvikling kan ved overgreb og vold, gøre det vanskeligt for barnet at fortælle hvad der er sket.

Når der er tale om små børn, er det ofte fordi de voksne ikke har forklaret dem at overgrebet/volden er forkert. For dem er det måske bare det normale, at far slår når han drikker eller at mor piller ved dem om natten.

For ældre børn kan der ofte være tale om, at de er bange for at miste den voksne der begår overgreb, eller at de er blevet fortalt at ingen vil tro på dem, hvis de siger det.

Værktøjer til at tale med børnene om overgreb og vold

Når man taler med børn om overgreb og vold, er der en række forskellige ting, der er gode at være opmærksomme på. På denne og næste side, kan du få inspiration til, hvordan samtalen kan afvikles på en hensigtsmæssig måde.

På denne side kan du i infoboksen læse om den "aktivt lyttende samtale", som guider i hvordan der skal tales med børn, der fortæller om overgreb.

På næste side finder du yderligere en række værktøjer, som kan være med til at få den gode samtale i gang.

Den åbne og aktivt lyttende samtale

Når man skal tale med børn omkring overgreb og vold, er det vigtigt at man taler med dem på en ordentlig måde. Velmenende råd og vejledning, vrede over overgrebet/volden, eller afvisning af at ville tale om det, kan alle være skadelige, både for barnet og for en eventuel efterforskning af overgrebet.

I den aktivt lyttende samtale er formålet at få barnet til at uddybe deres fortælling, uden at komme til at påvirke eller ændre den undervejs. Man kan kalde det en "bekymringssamtale", hvor man får mulighed for at afdække den bekymring man har.

Når du står i situationen, hvor et barn forsøger at fortælle dig om et muligt overgreb eller vold, skal du i samtalen med dem holde dig til at spørge ind til deres fortælling. Uanset om større eller mindre dele af den virker urealistisk/utroværdig, er det vigtigt at du blot nøjes med at stille forskellige "hv-spørgsmål" (hvem, hvad, hvor osv.) for at få vedkommende til at uddybe sin fortælling.

Så længe du er i tvivl om hvorvidt barnet taler om et overgreb/vold, skal du bare fortsætte med at spørge ind til barnets fortælling. Bliver det undervejs tydeligt at barnet taler om et overgreb/vold, er det vigtigt at du bliver i samtalen og sørger for at drage omsorg for barnet. Jo flere detaljer det selv fortæller om overgrebet/volden jo bedre, men du skal bare holde dig til at stille uddybende "hv-spørgsmål" og notere dig hvad barnet siger.

Din rolle i samtalen er således ikke at afhøre vedkommende eller finde frem til eventuelle usammenhængende elementer. Disse kan være der af helt naturlige årsager, også når der er tale om et reelt overgreb. Er der tale om et lille barn, eller børn med tale- eller udviklingsmæssige vanskeligheder, kan det dog være relevant at sikre sig at de virkelig mente det de sagde, ved at spørge lidt mere ind til deres historie (stadigvæk med hv-spørgsmål). Bliver det åbenlyst at de mente noget andet end de sagde, må man i dette tilfælde godt korrigere dem.

Husk at børn gerne vil gøre voksne glade!

Selvom det er tydeligt at et overgreb/vold har fundet sted, må du aldrig stille ledende spørgsmål, da disse kan påvirke barnets erindring af begivenhederne. Vær åben og nysgerrig, og giv tid til at barnet kan bruge egne ord.

Værktøjer til at tale med børnene om overgreb og vold (fortsat)

Samtaler om seksuelle aktiviteter

Sex er et emne, som kan være svært at tale åbent om. Særligt når der er tale om mulige seksuelle overgreb på børn, og børn imellem, kan det være svært at tale om det.

Hvad skal man egentligt spørge om for at afklare om en seksuel aktivitet har været normal eller et overgreb?

Der findes ikke nogen sikker løsning, der altid vil virke. Men man kan få et rimeligt fyldestgørende billede af det ved at spørge ind til henholdsvis:

- **Motivation** (Hvorfor gjorde de det?)
- **Aktivitet** (Hvad gjorde de?)
- **Relation(er)** (Hvem bestemte hvad de gjorde?)
- **Følelser** (Hvordan havde de det under og efter aktiviteten?)

Ud fra disse 4 elementer kan man få et indtryk af, om aktiviteten var del af en normal alderssvarende nysgerrighed omkring seksualitet, eller om der er tale om et muligt overgreb fra en af parterne..

Brug gerne Januscentrets [Bekymringsbarometer](#).

Anonyme rådgivninger

For især ældre børn kan overgreb og vold være forbundet med meget skyld og skam over at være udsat for sådanne. I sådanne situationer kan det ofte være svært for dem at fortælle om overgrebet til nogle de kender og som kender dem, særligt fordi de ofte er bange for at miste de relationer de har.

I disse tilfælde er det ofte de forskellige [anonyme rådgivninger](#), som har de bedste muligheder for at få børnene til at fortælle (og evt. få modet til at fortælle nogle voksne som kan handle på det). I disse tilfælde er det vigtigt at vi sørger for, at information om sådanne rådgivninger er til rådighed for børnene, så de kan tage kontakt ved behov.

Skab små "døråbninger"

Det er ikke altid, at børn selv kommer og fortæller om et overgreb, eller giver udtryk for det på andre måder. Nogle gange er det nødvendigt at skabe rum for, at de, på en naturlig måde, kan fortælle om deres oplevelser.

Når man skal gøre dette, er der generelt tre ting, som er gode at fokusere på:

At barnet har en anledning til at fortælle om overgrebet.

Det kan f.eks. være at klassen netop har talt om gode og dårlige hemmeligheder, at sige nej, eller lignende

At barnet gives en hensigt med at fortælle om overgrebet.

Det skal anskueliggøres for barnet, at det nytter at fortælle om sådanne ting og at de voksne gerne vil hjælpe dem. (De er ofte blevet overbevist om det modsatte af krænker)

At deres fortælling har en forbindelse til det der tales om.

Nogle gange er det nok at tale om generelle emner, som gode/dårlige hemmeligheder. Men andre gange er man nødt til at tale om mere specifikke typer krænkelser, for at barnet forstår det også handler om lige netop den type overgreb, de har været udsat for

Sørg derudover for at have en tryk og tillidsfuld relation til barnet. Hvordan du reagerer og møder barnet i andre sammenhænge har stor betydning for, hvorvidt barnet føler at det kan betro sig til dig.

Grib mulighederne

- I taler med børn hele tiden

- Undervisning eller samling (*f.eks. seksualundervisning eller tema om grænser*)
- De formelle samtaler (*f.eks. trivselssamtaler, skole/hjem samtaler*)
- Planlagte 1:1 samtaler med udvalgte børn på baggrund af konkrete episoder/generel mistrivsel
- Løbende uformel kontakt med barnet (*f.eks. på legepladsen, når I spiser, på tur*)

Værktøjer til at tale med børnene om overgreb og vold (fortsat)

Vær bevidst om at samtalen tager udgangspunkt i barnets perspektiv

Barnets perspektiv er barnets egen formidling af sin opfattelse af verden. Med barnets perspektiv er den voksne alene optaget af, hvad barnet tænker, hvorimod børneperspektivet er den voksnes forståelse af, hvordan barnet tænker. Med barnets perspektiv gør vi os ikke kloge på børn, men betragter i stedet børn som kloge.

Børneperspektivet er den voksnes bestræbelse på at forstå barnet ud fra barnets perspektiv. Der er tale om et særligt voksenblik, hvor den voksne anvender sin viden og forståelse til at tolke barnets udsagn og adfærd, for på den måde at sige noget om, hvordan den voksne mener, at situationen ser ud for barnet.

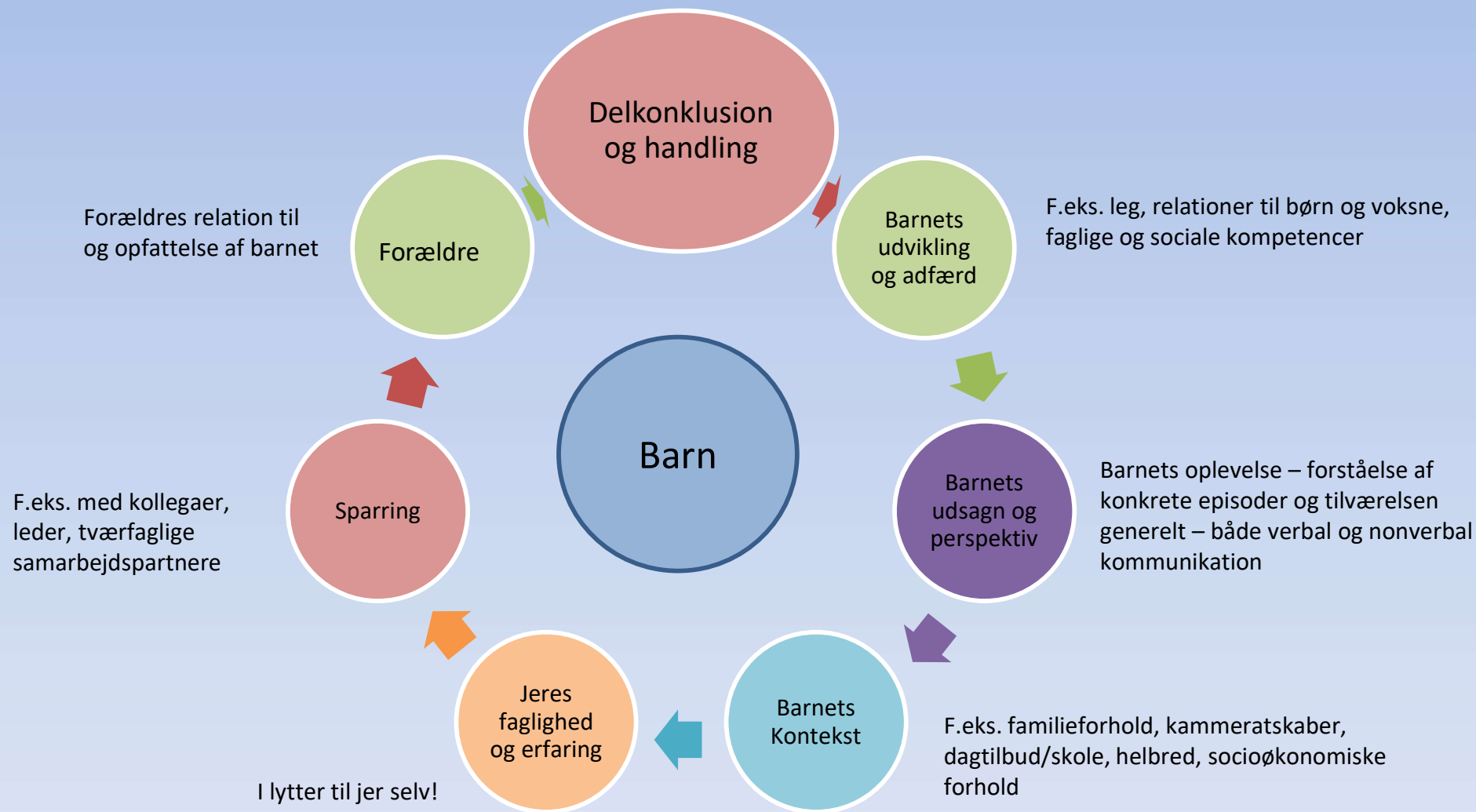
Værktøjer til at tale med børnene om overgreb og vold (fortsat)

VIGTIGE OVERVEJELSER I SAMTALEN MED BARNET:

- Samtalen tager udgangspunkt i barnets perspektiv og vi noterer barnets ord.
- Vi undlader at inddrage vores forforståelse, eller tolke på det barnet prøver at sige
- Vær åben og nysgerrig
- Giv plads til barnet
- Hold pauser hvor barnet kan tænke
- Stil uddybende spørgsmål (uden at dominere samtalen)
- Undgå at korrigere barnet, hvis barnet har en anden opfattelse eller tolkning af en situation, end den voksne
- Kom ikke med handleanvisninger eller løsningsforslag
- Anerkend, rum og bekræft barnet
- Fortæl barnet, hvad du vil gøre med de oplysninger, du har fået
- Lov aldrig barnet tavshed
- Vær bevidst om egne signaler og reaktioner – trygheden er afgørende for, om barnet åbner op
- Lad ikke angsten for at traumatisere barnet afholde os fra at spørge ind

Opsporing af generel mistrivsel

En løbende opmærksomhed – bevidst eller ubevidst

Handleplanen

I denne del af beredskabsplanen kan du læse om, hvad du konkret skal gøre, når du står med et barn hvor du har en mistanke eller viden om, at det har været udsat for vold/overgreb.

Først vil du kunne læse om, de forskellige grader af viden, således at du kan blive sikker på hvilket niveau din mistanke er på, da dette har betydning for, hvordan du skal handle.

Dernæst kan du læse om, hvad en underretning til socialafdelingen skal indeholde, samt lovgivningen omkring skærpet underretningspligt og afværgepligten, som begge kan være relevante for din situation.

Til sidst kommer de konkrete handleplaner, der viser hvad du helt konkret skal gøre og i hvilken rækkefølge. Handleplanerne er inddelt efter henholdsvis hvilken relation den mistænkte har til barnet og hvilken fagrolle du har.

Der skelnes imellem tre typer fagrolle:

- **Frontpersonale** (*alle som ikke falder inden for de to nedenstående kategorier*).
- **Leder**
- **Socialrådgiver**

(Bemærk! Der er tale om din professionelle rolle i det kommunale system ift. det pågældende barn og dets sagsbehandling)

I.f.t. relationen imellem barn og den mistænkte skelnes der imellem 4 forskellige relationer:

- [Forældre/anden i forældres sted](#)
- [Ansæt i barnets institution/skole](#)
- [Anden voksen \(15+ år gammel\) i barnets netværk/omgangskreds](#)
- [Andet barn under 15 år](#)

Klik på linket med den rette relation imellem barnet og den mistænkte. Første slide er til Frontpersonale, nummer to til Leder. Er du Socialrådgiver, så klik [her](#).

Grader af viden

De tre grader af viden

1 - Bekymring

Generelle tegn på mistrivsel hos et barn og/eller følelse af at noget ikke er som det skal være med barnet

2 – Mistanke

Fagligt velbegrundet tegn på overgreb/mistrivsel. F.eks. Udviser barnet adfærds- eller følelsesmæssige tegn på at være blevet udsat for overgreb i observationer, der kan være udsagn fra barnet eller andre eller lignende, som indikerer at overgreb sandsynligvis har fundet/finder sted.

3 – Viden

Konkret viden om at overgreb har fundet sted. Dette kan være at barnet selv fortæller (direkte) om et overgreb, andre vidner til overgreb fortæller, at krænkeren selv indrømmer at have lavet overgreb eller lignede direkte informationer om overgreb.

Afhængigt af grad af viden, skal du handle forskelligt. Det første du skal gøre er at afgøre, hvilken grad af viden du har om at barnets situation.

Der er tale om en **bekymring**, hvis der ikke er nogle konkrete tegn på, hvad der kunne ligge bag et barns mistrivsel. Her er det vigtigt at du forsøger at undersøge situationen nærmere. Diskuter gerne dine bekymringer med en kollega eller leder og sørg for at rette ekstra opmærksom på barnet over det næste stykke tid. Dette kan f.eks. være med observationer, ekstra tid med barnet og lignende.

Er der tale om en **mistanke**, er der observeret fagligt begrundede tegn på et muligt overgreb. Barnet eller andre er kommet med udsagn, der klart peger i den retning, eller der er lignende fagligt begrundet tegn, der peger i den retning. Her skal der pga. [skærpet underretningspligt](#) gås videre til handleplanen og følge denne, alt efter hvilken rolle du har og hvem mistanken retter sig imod.

Det samme gør sig gældende for den situation, hvor der er **viden** om et overgreb. Her har f.eks. én af de involverede erkendt volden/overgrebet, det er blevet observeret udført eller andet som gør, at der ikke kan drages nogen rimelig tvivl om, at der bør handles på den opnåede viden om volden/overgrebet

Bemærk!

Uanset hvilket niveau du er på, er det vigtigt at du får skrevet dine observationer og eventuelle samtaler med barnet ned hurtigst muligt undervejs. Dokumentation af hvad det sagde og gjorde, hvad og hvornår, er meget hjælpsomt i sager om overgreb.

Underretning

Når der er opnået en fagligt begrundet **mistanke** eller **viden** om, at et barn har været udsat for vold/overgreb, er det vigtigt at kommunens socialafdeling underrettes om episoden. På denne side kan du læse om, hvad en sådan underretning skal indeholde, samt omkring **skærpet underretningspligt**, som offentligt ansatte er underlagt.

Under normale omstændigheder skal socialafdelingen underrettes først, således at de i samarbejde med politiet kan koordinere indsatsen. Men i helt særlige tilfælde, kan det være påkrævet at lave en politianmeldelse med det samme, i stedet for underretning. Dette er dog kun når der er tungtvejende grunde til at antage at barnet vil blive udsat for mere vold/overgreb, såfremt der ikke handles omgående. I disse tilfælde kommer straffelovens § 142 (**afværgepligten**) i spil, som du kan læse på denne side.

[Står du og skal lave en underretning nu, så klik her](#)

Hvad skal en underretning indeholde?

Indholdet i en underretning bør være så konkret og objektivt beskrivende som muligt. Underretningen bør:

- **Angive ajourførte data på både børn og forældre, herunder hvem der har forældremyndigheden**
  - **Angive konkrete datoer for episoder og beskrive dine observationer**
    - Konkret: Hvad er observeret hvornår og under hvilke omstændigheder?
    - Gør det klart hvornår du foretager tolkninger og vurderinger, og hvornår du beskriver faktuelle forhold
    - Beskrive barnets fysiske, psykiske og sociale forhold
    - Beskrive barnets ressourcer
    - Beskrive barnets vanskeligheder
  - **Anføre om forældrene er orienteret om underretningen, og hvis de ikke er begrundelsen herfor**
    - Hvis mistanken retter sig mod én eller begge forældre, orienteres de ikke om underretningen. Underretningen sendes direkte til socialafdelingen. De koordinerer med politiet, hvornår forældrene orienteres om underretningen.
  - **Underretningspligten er personlig.**
    - Det betyder, at man på trods af evt. uenighed med sin leder om hvorvidt, der skal udarbejdes en underretning, har pligt til at underrette, hvis man har mistanke eller viden om, at et barn udsættes for overgreb.
  - Hvis du oplever, at kommunen ikke handler tilstrækkelig på baggrund af din underretning, kan du underrette Ankestyrelsen om din bekymring. Ankestyrelsen skal sikre barnets retssikkerhed og undersøge om kommunes indsats er tilstrækkelig
- (Kilde: Kommunalt beredskab, SISO)

Skærpet underretningspligt

Som fagperson har du en særlig underretningspligt, der går forud for din tavshedspligt

Hvis du har et arbejde, hvor du er i tæt kontakt med børn og unge, er du særlig forpligtet til at underrette kommunen om din eventuelle bekymring for et barn eller en ung.

Der stilles ikke krav til, at du som fagperson har et kendskab til barnets eller den unges forhold. Den skærpede underretningspligt betyder, at du har pligt til at reagere, alene på baggrund af forhold, der giver formodning om, at et barn eller en ung har behov for særligt støtte.

Straffeloven

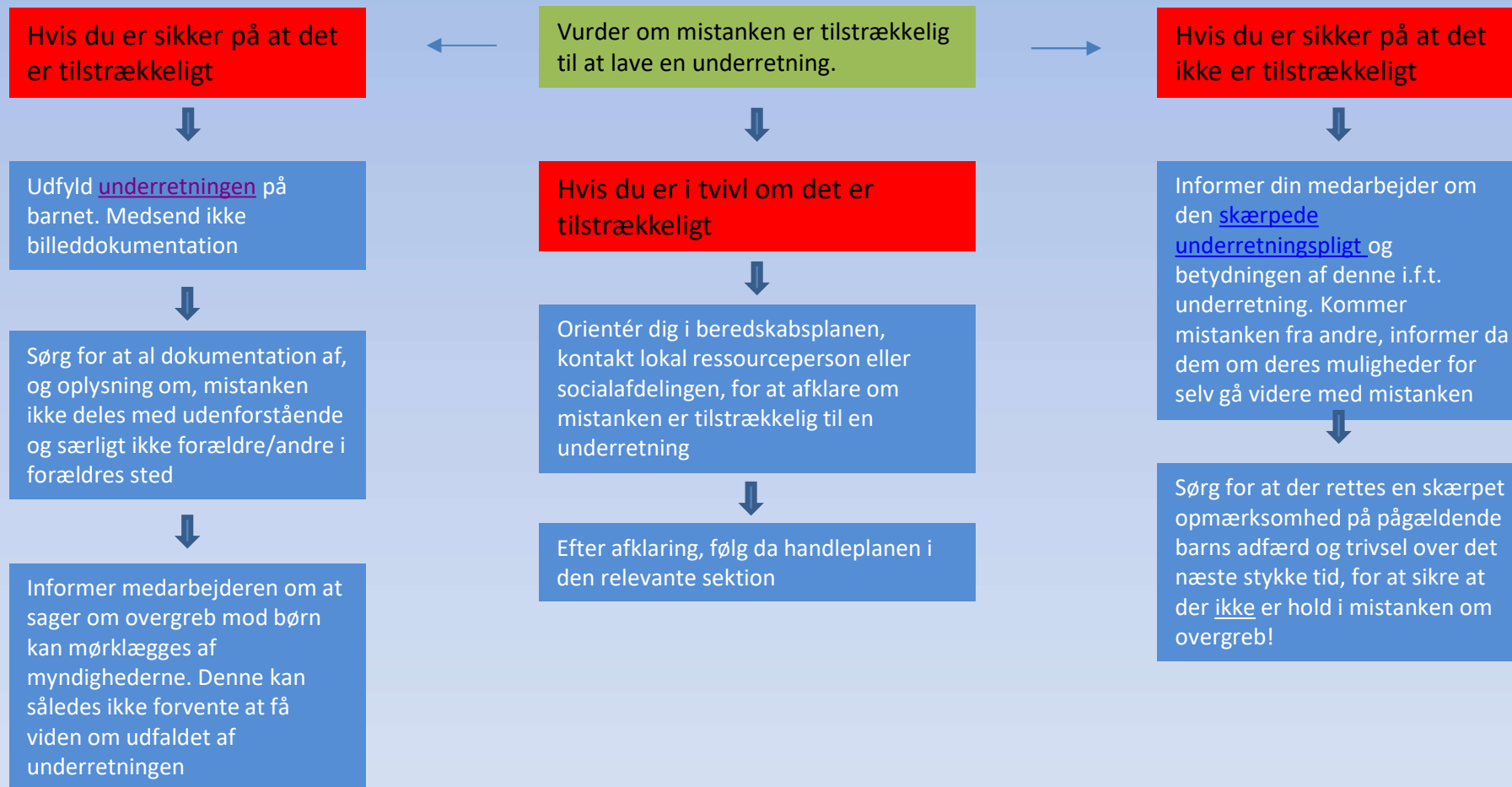
§ 142: (at) undlade på opfordring at yde nogen, hvem offentlig myndighed tilkommer, en bistand, hvorved ulykke eller forbrydelse, der udsætter andres liv, helbred eller velfærd for fare, skal afvendes, skønt sådan bistand kunne ydes uden fare eller opofrelse af større betydning

Fagrolle: Frontpersonale

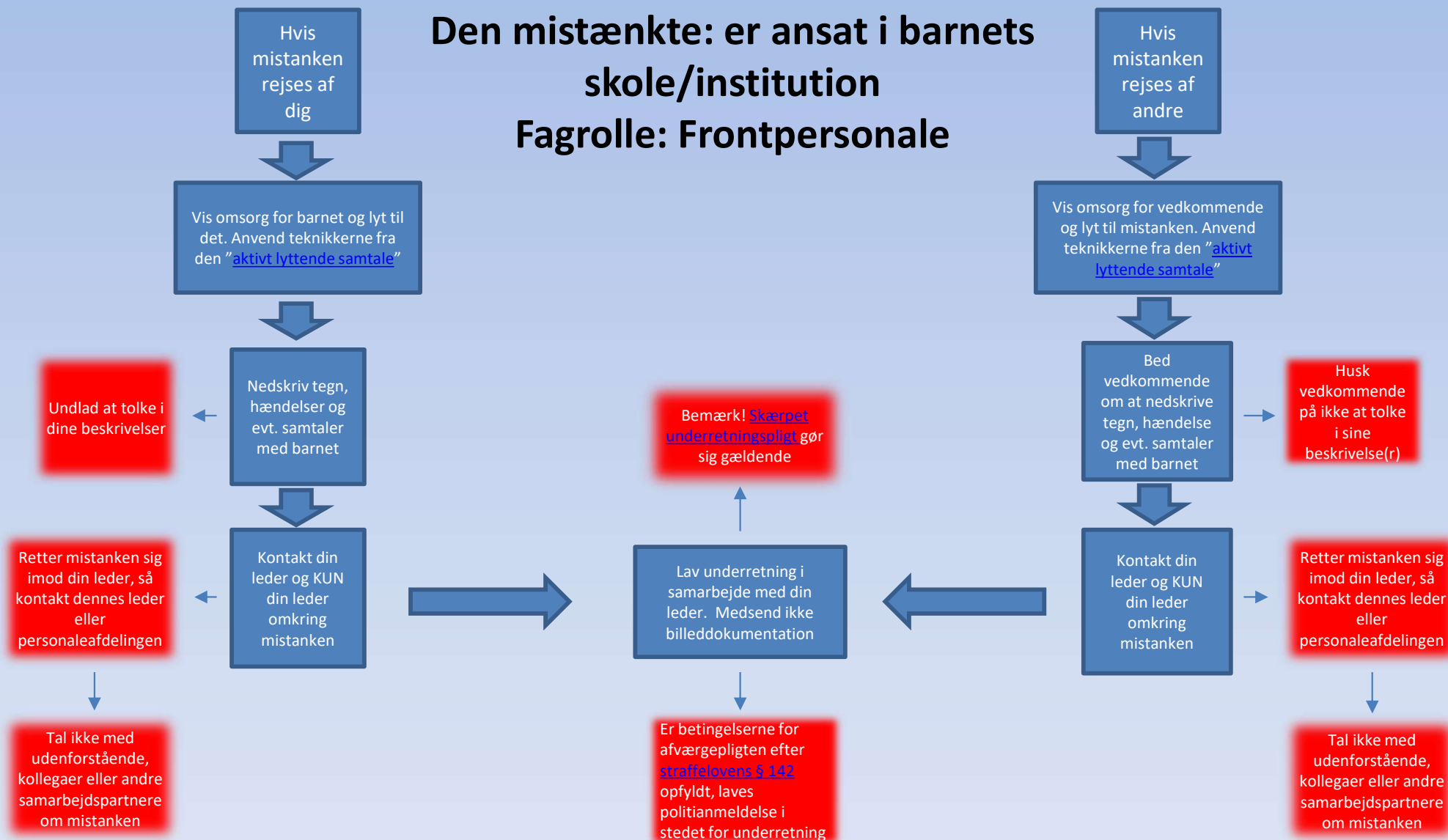

Den mistænkte: er forældre/anden i forældres sted

Fagrolle: Leder

Den mistænkte: er ansat i barnets skole/institution Fagrolle: Frontpersonale

Den mistænkte: er ansat i barnets skole/institution

Fagrolle: Leder

Hvis mistanken vurderes utilstrækkelig, informér da om den skærpede underretningspligt, såfremt mistanken kommer fra en medarbejder. Kommer mistanken fra andre, informér da dem om deres muligheder for selv gå videre med mistanken

Er din leder/personaleafdelingen uenig i at informationen er tilstrækkelig til en underretning, vær da opmærksom på at den skærpede underretningspligt også gælder for dig i denne situation

Vurder om tyngden af den information du har fået fra medarbejder, forældre eller andre er tilstrækkelig til at gå videre.

Vurderes tyngden som tilstrækkelig, kontakt da din leder og personaleafdelingen for at koordinere det videre forløb, samt vurdering af grundlag for underretning. Retter mistanken sig imod din leder, så kontakt da dennes leder eller personaleafdelingen.

Sammen med din leder & personaleafdelingen laves en plan for, hvornår og hvordan de øvrige forældre, medarbejdere og andre relevante parter informeres om mistanken/viden

Sørg for at iværksætte det opfølgende arbejde med barnet/børnene, så det/de kan bevare en tryk base i din institution fremadrettet

Er der dog tale om, viden om et overgreb fra en ansat, kontakt da barnet/børnenes forældre og informér dem om overgrebet og at der laves en underretning. Lav herefter underretning på børnene med det samme

Indtil da: sørg for at ingen information om mistanken deles med udenforstående parter!

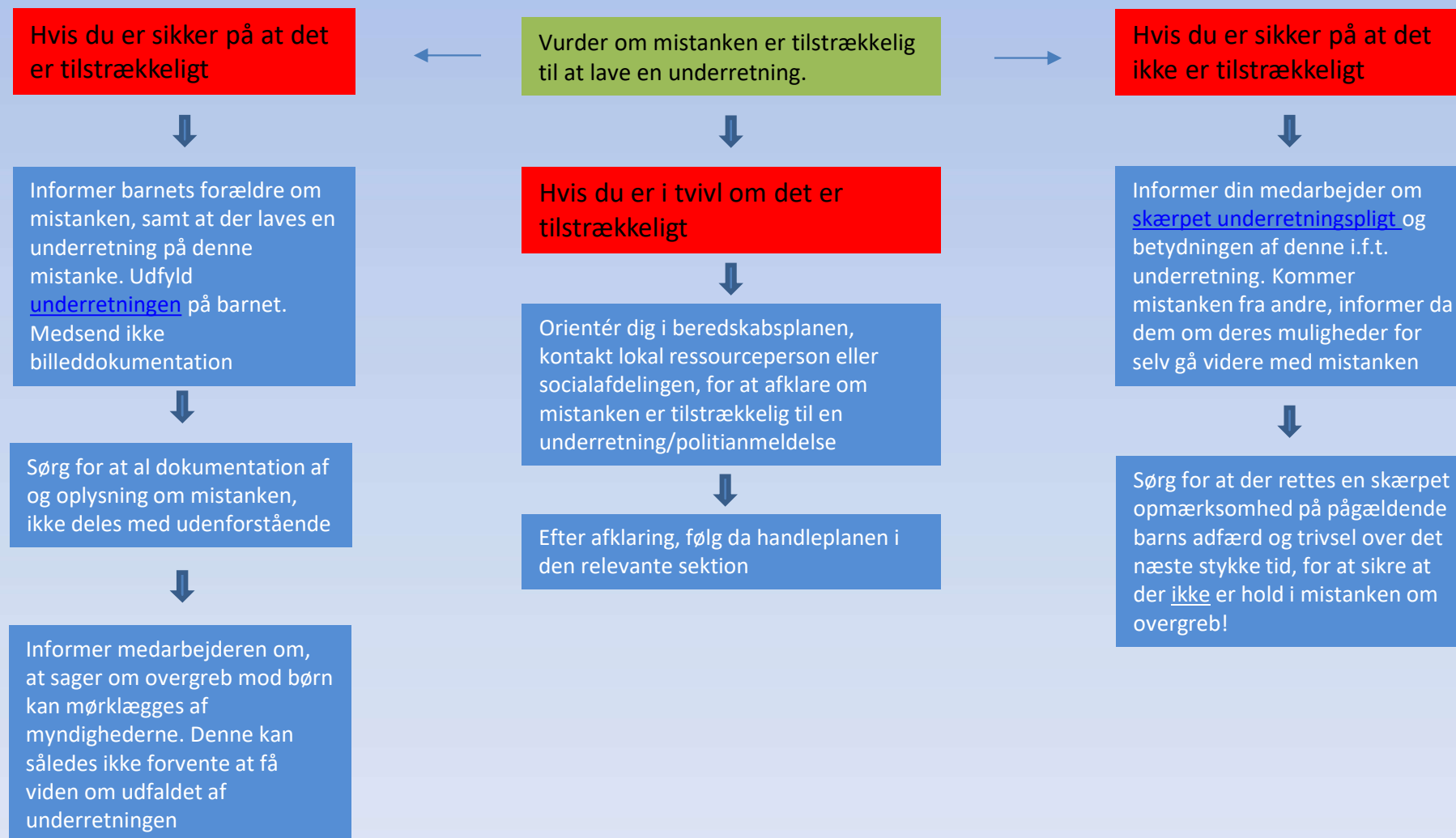
Den mistænkte: er en voksen (15+ år) i barnets netværk/andet bekendskab (ikke forældre eller ansat)

Fagrolle: Frontpersonale

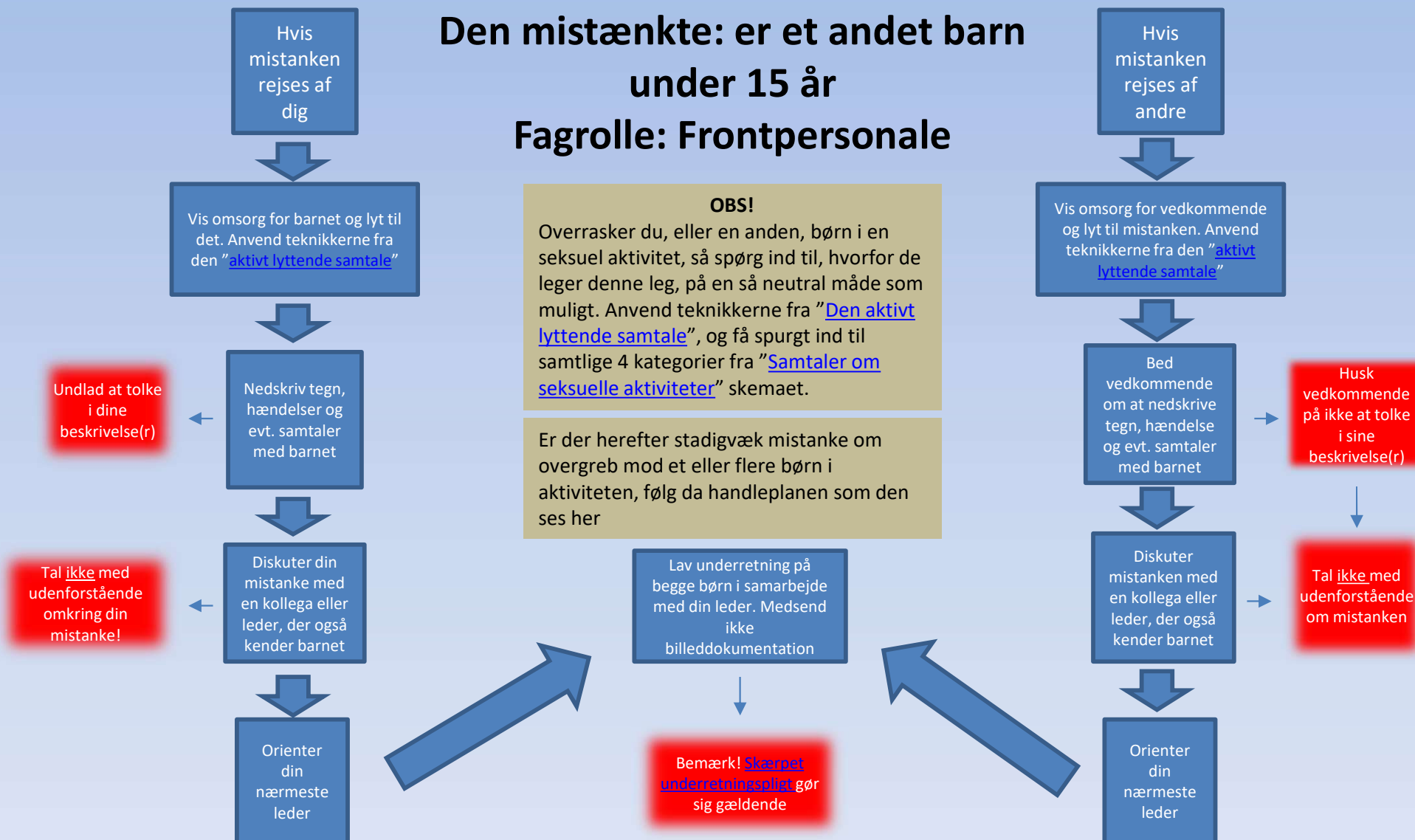

Den mistænkte: er en voksen (15+ år) i barnets netværk/andet bekendtskab (ikke forældre eller ansat)

Fagrolle: Leder

Den mistænkte: er et andet barn under 15 år Fagrolle: Frontpersonale

Den mistænkte: er et andet barn under 15 år

Fagrolle: Leder

Hvis mistanken vurderes utilstrækkelig, informer da om den [skærpede underretningspligt](#), såfremt mistanken kommer fra en medarbejder. Kommer mistanken fra andre, informer da dem om deres muligheder for selv gå videre med mistanken

Vurder din medarbejders oplysninger. Ved seksuelle overgreb, særligt ift. om de aktiviteter der beskrives har karakter af eksperimenterende leg eller konkret overgreb. Støt dig til enten [samtale- eller observationsskema](#) vedlagt i beredskabsplan, eller eksterne kilder som f.eks. Januscenterets [Bekymringsbarometer](#)

Er du i tvivl, orientér dig i beredskabsplanen eller kontakt lokal ressourcemedarbejder. Når mistanken er afklaret, følg da handleplanen som beskrevet.

Hvis mistanken er tilstrækkelig, informér da de involveret børns forældre om episoden, samt at der laves en underretning på alle involveret børn i episoden.

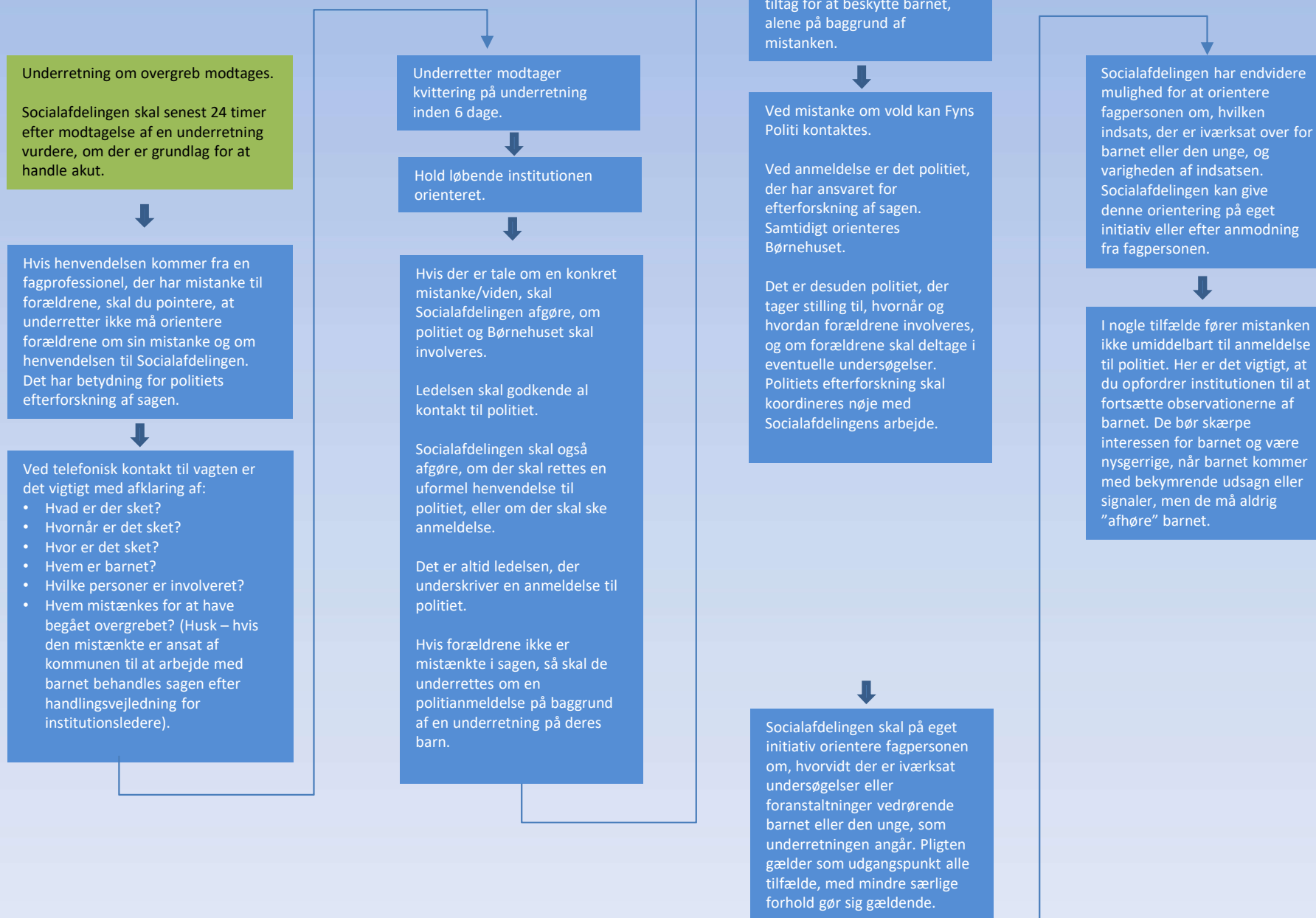
Er der **mistanke** om at en af børnene også er blevet krænkede af deres forældre, underrettes kommunen på en særskilt underretning, uden at forældrene orienteres. Følg herefter handleplanen for [Den mistænkte er forældre/anden i forældres sted](#) for denne episode, parallelt med denne handleplan.

Sørg for at al dokumentation af, og oplysning om, mistanken ikke deles med udenforstående

Lav [underretning](#) på alle de involveret børn. Medsend ikke billedokumentation

Sørg for at begge børn efterfølgende kan opretholde en sikker og tryk base på institutionen

Fagrolle: Socialrådgiver

Særlig fokus på koordinering med dagtilbud og skoler

Undersøgelse hos læge/sygehus

I nogle tilfælde vil det være nødvendigt at få barnet undersøgt på Retsmedicinsk afdeling, OUH eller hos praktiserende læge, hvor socialrådgiveren har den koordinerende funktion og vil kontakte den skole/dagtilbud, hvor barnet opholder sig. I nogle tilfælde, vil skole- eller dagtilbud have en hjælpende og støttende funktion for barnet i undersøgelsessituationen. Dette for at skabe tryghed for barnet og kun i de tilfælde, hvor forældrene ikke kan inddrages (hvis forældrene er mistænkte for at have begået overgrebet).

Indkaldelse som vidne eller tryghedsperson

Såfremt politiet finder grundlag for sigtelser i sagen, kan følgende blive indkaldt som vidner i sagen:

- Underretter
- Den medarbejder, der har overværet eller hørt om overgrebet fra barnet
- Den medarbejder, der har afholdt børnesamtalen med barnet

Det anbefales, at dagtilbud og skole tilbyder medarbejderen støtte under retsmødet.

Under videoafhøringer (børn under 15 år eller kognitivt svarende til under 15 år), vil barnet skulle tilbydes en tryghedsperson. Dette vil meget ofte være en voksen fra dagtilbud eller skole, som barnet kender godt og er tryk ved. Socialrådgiveren koordinerer dette med politiet og tryghedspersonen.

Tryghedspersonen må ikke være et kommende relevant vidne i politisagen.

Ved overgreb der medfører akut anbringelse af barnet

I helt særlige tilfælde, vil Socialafdelingen være nødsaget til at sikre barnet, via en anbringelse uden for hjemmet. I disse situationer vil det fremme barnets tryghed, at socialrådgiveren indkalder relevante samarbejdspartnere til koordinerende møde. Her kan være tale om barnets dagtilbud eller skole, PPR-psykologen, anbringelsessted og biologiske forældre (disse kan kun indkaldes såfremt afhøringerne hos politiet er afsluttet).

Det opfølgende arbejde

Politiets & Børnehusets arbejde

Politiet koncentrerer sig om at sikre eventuelle fysiske spor/beviser på at overgrebet har fundet sted, herunder f.eks. igennem en retsmedicinsk undersøgelse af barnet. Er der tale om, at overgrebet/volden er sket inden for de sidste 48 timer, kan politiet vurdere, at barnet skal undersøges retsmedicinsk for eventuelle spor efter overgrebet/volden.

Når der sker en politianmeldelse af en sag om vold eller overgreb imod børn, vil det typisk være i børnehuset at en videoafhøring af barnet sker. Her bliver barnet afhørt af en specielt uddannet politibetjent eller andet personale. En afhøring som kan blive brugt i en senere retssag i stedet for at barnet vidner i denne (for børn op til 15 år). Forældre og andre omsorgspersoner må ikke overvære afhøringen.

På Fyn er vi tilknyttet Børnehus Syd i Odense. I sager med overgreb/vold imod børn, vil det typisk være dem der koordinerer imellem de forskellige myndigheder og afholder eventuelle opfølgingsmøder ift. den aktuelle sag.

Børnehus Syd er et tilbud til børn og unge i alderen 0 til og med 17 år, der har været udsat for seksuelle eller voldelige (fysiske og/eller psykiske) overgreb.

Foto-kolposkopi

Ved seksuelle overgreb anvendes der nogle gange en retsmedicinsk kikkertundersøgelse, kendt som foto-kolposkopi.

Her undersøges barnets underliv, der affotograferes eventuelle tegn på skader og lign.

Undersøgelsen er ikke invasiv, dvs. barnets underliv berøres ikke, men undersøgelsen kan dog godt tage op imod 2 timer at gennemføre.

"Det er lovpligtigt for kommunen at benytte børnehuset som led i den børnefaglige undersøgelse, hvis der er viden eller mistanke om, at et barn har været udsat for overgreb, og når politi eller sygehusvæsen er involveret i sagen. Barnets/den unges nærmeste omsorgspersoner kan også modtage krisestøtte i forhold til barnet/den unge i børnehuset. Det er barnets/den unges stedlige kommune, der vurderer om barnet eller den unge skal udredes i børnehuset." [Børnehus Syd](#)

Børnehusene

Børnehusene er en relativt ny indsats på det børnefaglige område. I oktober 2013 blev der oprettet fem af disse børnehuse (én i hver region) med det formål at sikre en koordineret indsats i sager om overgreb imod børn.

Børnehuset er indrettet børnevenligt for at sikre en så god atmosfære for børnene som muligt, når de skal derind.

Når der kommer sager om overgreb/vold til de sociale myndigheder, har de mulighed for at henvise barnet til Børnehuset, hvor indsatsen i forhold til det specifikke overgreb (eller mistanke herom) kan koordineres imellem de forskellige myndigheder.

Det er også her at der f.eks. afholdes samtaler og afhøringer af barnet, da de kan udføres af specialuddannet personale.

Socialstyrelsen understøtter børnehusenes arbejde for at sikre en fælles tværsektoriel indsats af høj kvalitet

[Socialstyrelsen](#) + [Børnehus Syd](#)

Det opfølgende arbejde

Familieretshuset og krisecenter

I **familieretshuset** screenes alle familier og visiteres til forskellige forløb.

Familieretshuset behandler sager, hvor der er mistanke om, at den ene forældre begår overgreb mod barnet. Når denne udredning er afsluttet, overgår sagen til familieretten, som kan træffe den endelige beslutning.

Krisecentrets rolle

I sager hvor der er tale om vold mellem forældre eller mod den ene forælder, kan der være brug for ophold på et krisecenter.

Kommunen er forpligtet til at tilbyde kvinder ophold på krisecenter, hvis hun har været udsat for vold, trusler eller tilsvarende i parforholdet

Børn og unge med seksuelt bekymrende eller krænkende adfærd

Udrednings- og behandlingstilbud

Fønix Syd

Erstatter i 2022 Januscentrets behandlingstilbud i Region Syddanmark.

Bliver en del af Børnehus Syd med ambitionen om at skabe større samspil mellem behandlingscentre og børnehuse.

Fønix Syd er et udrednings- og behandlingstilbud til børn og unge under 18 år med seksuelt bekymrende og/eller krænkende adfærd.

Det er en naturlig del af børns udvikling, at de i perioder er optaget af seksuelle ord og lege. For nogle kan det dog udvikle sig til en bekymrende eller grænseoverskridende adfærd, og det er derfor vigtigt at fagpersoner er opmærksomme på børn, hvor denne interesse er eller optagethed er overdreven og ikke alderssvarende. Ved tvivl kan man orientere sig i Januscentrets [Bekymringsbarometer](#)

Når børn og unge har seksuelt bekymrende eller krænkende adfærd, er der ofte tale om komplekse problemstillinger hos barnet.

Om denne gruppe af børn/unge:

- Adfærden er ofte et symptom på andre vanskeligheder
- Størstedelen er drenge i teenagealderen
- 1/3 har selv været udsat for seksuelle overgreb
- De fleste kommer fra familier, hvor forældrene ikke lever sammen
- Cirka 40% er anbragt uden for hjemmet

Det sker der med en underretning

Når du har foretaget en underretning, får du en kvittering inden for 6 hverdage.

Socialrådgiveren indkalder forældremyndighedsindehaveren(e) og den unge over 15 år til partshøring af underretningen. Socialrådgiveren kontakter eventuelt underretteren igen for at få flere oplysninger, men i det videre samarbejde er det hovedsageligt forældrene, der inddrages. Der kan således godt sættes hjælp i gang til familien, uden at underretteren orienteres.

Alle underretninger bliver vurderet inden for 24 timer efter modtagelsen af underretningen. Vurderingen skal afgøre, om der er brug for akutte foranstaltninger i familien eller over for barnet eller den unge.

Den, der underretter efter barnets lov § 133, skal have en orientering om, hvorvidt underretningen fører til, at der skal laves en børnefaglig undersøgelse, eller om der iværksættes akutte foranstaltninger.

Når vi modtager en underretning på et barn eller ung, hvor der i forvejen er iværksat en foranstaltning, sker der en ny vurdering. Denne vurdering foretages af en anden medarbejder, end den der har ansvaret for barnets sag. Denne vurdering skal sikre, at den hjælp, der ydes barnet, er tilstrækkelig.

Vær opmærksom på, at en underretning IKKE nødvendigvis medfører hverken anbringelse af barnet eller iværksættelse af støtte i hjemmet som f.eks. familiebehandling, støttekontaktpersoner eller aflastning. En underretning medfører, at socialrådgiveren afdækker familiens og barnets situation.

Efter underretningen

Når en sag om overgreb/vold er blevet overdraget til politiet og Børnehus Syd, stopper arbejdet fra vores side dog ikke. Der vil stadigvæk være en række hensyn vi skal tage og problemstillinger, der skal arbejdes med, udover at vi stadigvæk skal levere vores normale ydelser med pasning/skolegang, socialt arbejde mm.

Først og fremmest har vi et ansvar for at barnet stadigvæk kan opretholde en tryk base på vores institutioner/skoler, uanset hvilket udfald det videre sagsforløb måtte få. Barnet vil ofte skulle igennem en længerevarende retsproces, som nogle gange kan trække ud i årevis, hvilket naturligt er stressende for børn at skulle forholde sig til. Uvisheden om hvornår den mistænkte kommer på fri fod igen, om vedkommende i det hele taget bliver dømt, om omverdenen virkelig tror på barnets fortælling fremfor den mistænktes fortælling, er blot nogle af de mange spørgsmål, der kan rumstere i hovedet på barnet i lang tid efter at det evt. har fortalt om overgrebet/volden.

I den forbindelse er det også vigtigt for os at være opmærksomme på, at sager med overgreb/vold imod børn kan lede til splittelser i barnets familie, særligt hvis den mistænkte også er en del af familien. Udover de vanskeligheder barnet selv oplever efter overgrebet, kan det således også komme til at skulle bære skylden for familiens konflikter oveni.

Det vi som fagpersoner kan gøre for at afhjælpe denne situation for barnet, er at hjælpe det med at bevare/opbygge sociale relationer og tilhørshold til jævnaldrende (Fysisk eller mentalt jævnaldrende). Én af de stærkeste og mest konsekvente beskyttelsesfaktorer ift. at *cope* med psykiske traumer, er netop (gode) sociale relationer og en følelse af at *høre til* i et fællesskab.

I den sammenhæng er det vigtigt for os at huske på, at uanset hvilket overgreb eller hvilken type vold, barnet har været udsat for, og uanset hvordan det har påvirket det, så er barnet stadigvæk et barn. Selvom der vil være særlige sårbarheder/vanskeligheder hos barnet efterfølgende, der skal tages hensyn til, så har barnet stadigvæk brug for al den kærlighed, omsorg og forståelse som alle andre børn har brug for. Brug for andre at lege/være sammen med, drømme om hvad det skal lave når det bliver voksen og meget mere, ligesom alle andre børn.

Praktiske oplysninger

Offentlige organisationer med specifikke tiltag/viden om overgreb og vold imod børn/unge

Socialstyrelsen

Hjemmeside: <https://www.sbst.dk/boern/vold-og-seksuelle-overgreb>

Center for seksuelt misbrugte (Odense)

Hjemmeside: CSM-syd-frivilligsektion.dk (Frivillig sektionen)

CSM-syd-behandling.dk (Behandlings sektionen)

Tlf.: 66 14 66 33 (Frivillig sektionen)

63 11 07 12 (Behandlings sektionen)

Børnehus Syd

Adresse: Sanderumsvej 105, 5250 Odense SV

Tlf.: 65 51 58 68

E-mail: boernehussyd@odense.dk

Fønix Syd

Adresse: Sanderumvej 105, 5250 Odense SV

Tlf.: 65515868

E-mail: foenixsyd@odense.dk

Private organisationer med specifikke tiltag/viden om overgreb og vold imod børn/unge

Red barnet:

Hjemmeside: www.redbarnet.dk

Tlf.: 35 36 55 55

Børns Vilkår:

Hjemmeside: www.bornsvilkar.dk

Børnetelefonen: 116 111

Forældre tlf.: 35 55 55 57

Fagperson tlf.: 35 55 55 58

Sex og samfund:

Hjemmeside: www.sexogsamfund.dk

Tlf. (sekretariat): 33 93 10 10

Sexlinien (Info om sex, forhold mm. til unge. Lavet af Sex og samfund)

Hjemmeside: www.sexlinien.dk

Chat rådgivning: www.sexlinien.dk/chat

Tlf.: 70 20 22 66

Kontaktinformationer Nyborg kommune:

Social og Familie

Adresse: Ringvej 3, 5800 Nyborg

Tlf.: 63 33 70 00

Akut-telefon: 114 Politi (Henvendelser omkring børn/unge udenfor normal åbningstid, som ikke kan vente)

E-mail: socialogfamilie@nyborg.dk

Pædagogisk Psykologisk Rådgivning

Adresse: Ringvej 3, 5800 Nyborg

Tlf.: 63 33 70 85

E-mail: ppr@nyborg.dk

HR- og Personaleafdelingen

Adresse: Torvet 1, 5800 Nyborg

Tlf.: 63 33 70 00

E-mail: hr@nyborg.dk